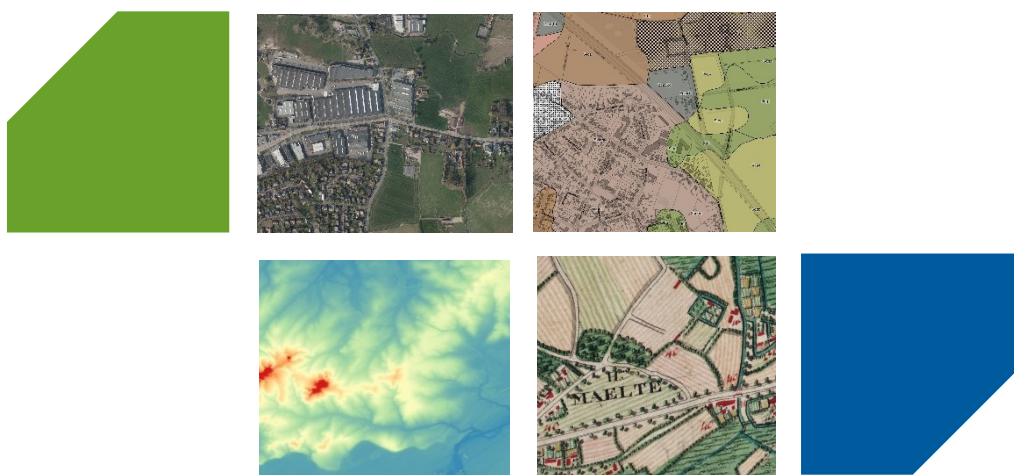

ARCHEOLOGIENOTA

GAARVELDSTRAAT 35 EN PASTOOR VAN DIJCKSTRAAT 8 TE HASSELT

DEEL 1 VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 2133

Rapport opgemaakt door:

Mevrouwhofstraat 1a
3511 Hasselt

Projectcode:

Intern: 35792

Extern: n.v.t.

AOE: 2023I171

COLOFON

Titel

Archeologienota

Gaarveldstraat 35 en Pastoor van Dijkstraat 8 te Hasselt

Auteur

Evelien Dirix

Projectcodes

Intern: 35792

Extern: n.v.t.

Agentschap Onroerend Erfgoed: 2023I171

Plaats en datum

Hasselt, juni 2024

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 2133

ISSN 2406-3940

Alle afbeeldingen zijn aangeleverd door ABO nv tenzij anders aangegeven.

RAPPORTFICHE

Versies		
<i>Versie</i>	<i>Datum</i>	<i>Status</i>
v0	14/09/2023	Interne draft
v1	13/06/2024	Externe draft
v2	26/06/2024	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Evelien Dirix
Business Unit Manager	Glenn De hooghe
Kwaliteitscontrole	Sander Pelsmaekers/Melissa Lamberts
General Director	Patrick Hambach

INHOUDSOPGAVE

DEEL 1 Verslag van resultaten	1
1 Inleiding	7
1.1 Administratieve gegevens	7
1.2 Aanleiding van het onderzoek en wettelijk kader	8
1.3 Afbakening van het projectgebied	8
1.4 Doel van het onderzoek en onderzoeksstrategie	9
2 Aard van de bedreiging	10
2.1 Huidige situatie	10
2.2 Toekomstige situatie	13
3 Landschappelijke analyse	18
3.1 Topografische situering	18
3.2 Bodemkundige situering	21
4 Archeologische voorkennis	24
4.1 Historische achtergrond Runkst	24
4.2 Inventarissen onroerend erfgoed	24
4.3 Cartografische en iconografische bronnen	29
4.4 Recente landschapsveranderingen	32
5 Besluit	35
6 Bibliografie	37
DEEL 2 Programma van maatregelen	38
1 Inleiding	39
2 Gemotiveerd advies	40
3 Kwaliteitscontrole en ondertekening	42

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: GRB basiskaart met aanduiding van het projectgebied	8
Figuur 2: Luchtfoto van 2023 met aanduiding van het projectgebied	10
Figuur 3: Huidige toestand van het projectgebied.....	11
Figuur 4: Huidige toestand van het projectgebied vanuit het zuidwesten (Google Street View)	11
Figuur 5: Huidige toestand van de pastorie vanuit het zuiden (Google Street View)	12
Figuur 6: Huidige toestand van het projectgebied vanuit het zuidoosten (Google Street View).....	12
Figuur 7: Huidige toestand van het projectgebied vanuit het noordoosten (Google Street View).....	12
Figuur 8: Overzicht van de geplande bodemingrepen per niveau op GRB fase 1 (initiatiefnemer/ABO nv)	14
Figuur 9: Overzicht van de geplande bodemingrepen per niveau op GRB fase 2 (initiatiefnemer/ABO nv)	15
Figuur 10: Terreindoorsnede van de geplande werken aan de pastorie in fase 2 (initiatiefnemer)	16
Figuur 11: Ontwerp omgevingsaanleg (initiatiefnemer)	16
Figuur 12: Combinatie geplande en gekende verstoring (initiatiefnemer/ABO nv)	17
Figuur 13: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied	18
Figuur 14: Digitaal Hoogtemodel (1m) met waterlopen en aanduiding van het projectgebied, macroniveau	19
Figuur 15: Digitaal Hoogtemodel (1m) met waterlopen en aanduiding van het projectgebied, microniveau	19
Figuur 16: Hoogteprofiel WO.....	20
Figuur 17: Hoogteprofiel ZWNO	20
Figuur 18: Skyview (factor 0,25 m) met aanduiding van het projectgebied	20
Figuur 19: Gedigitaliseerde bodemkaart met aanduiding van het projectgebied	22
Figuur 20: Gedigitaliseerde quartairgeologische kaart (1:200.000) met aanduiding van het projectgebied	22
Figuur 21: Gedigitaliseerde Tertiairgeologische kaart met aanduiding van het projectgebied	23
Figuur 22: Potentiële bodemerosie per perceel met aanduiding van het projectgebied	23
Figuur 23: Ontwerp van het hoogkoor van de Sint-Hubertuskerk, Marten en Leinitz (Archief IOE, KCML 1920).....	25
Figuur 24: Visuele weergave van de Inventaris Onroerend Erfgoed rondom het projectgebied. (IOE, 2024).	26
Figuur 25: Visuele weergave van de Centrale Archeologische Inventaris in dichte omgeving. (CAI, 2024).	27
Figuur 26: Villaret-kaart met aanduiding van het projectgebied	30
Figuur 27: Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied	30
Figuur 28: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied	31
Figuur 29: Vandermaelen-kaart met aanduiding van het projectgebied	31
Figuur 30: Topografische kaart van 1904 met aanduiding van het projectgebied.....	32
Figuur 31: Postkaart van de Sint-Hubertuskerk, kort na 1921	32
Figuur 32: Topografische kaart van 1939 met aanduiding van het projectgebied.....	33
Figuur 33: Orthofotomozaïek uit 1971 met aanduiding van het projectgebied	33
Figuur 34: Orthofotomozaïek uit 1988 met aanduiding van het projectgebied	34
Figuur 35: Orthofotomozaïek uit 2005 met aanduiding van het projectgebied	34
Figuur 36: Luchtfoto van 2023 met aanduiding van het projectgebied	39

LIJST VAN TABELLEN

Tabel 1: Overzicht van de CAI-locaties in de omgeving van het projectgebied (Centrale Archeologische Inventaris 2022).....	28
--	----

1 INLEIDING

1.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectgegevens	
Naam + adres projectgebied	
- Straat + nr.:	Gaarveldstraat 35 en Pastoor van Dijkstraat 8
- Postcode:	3500
- Fusiegemeente:	Hasselt
Lambertcoördinaten (1972; EPSG:31370)	Bereik: 217442.5685458534571808,179997.8786327808629721 217565.0969113091996405,180086.1059766697289888
Kadaster	
- Gemeente:	Hasselt
- Afdeling:	HASSELT 6 AFD
- Sectie:	F
- Percelen:	71326F0267/00A005, 71326F0267/00C005, 71326F0267/00B005 & 71326F0268/00C003
Onderzoekstermijn	september 2023 – juni 2024
Oppervlakten:	- Betrokken percelen: 4.750 m² - Projectgebied: 5.656 m² - Geplande bodemingreep: 5.656 m² - Lengte lijntracé: n.v.t. - Onderzoeksgebied: n.v.t.

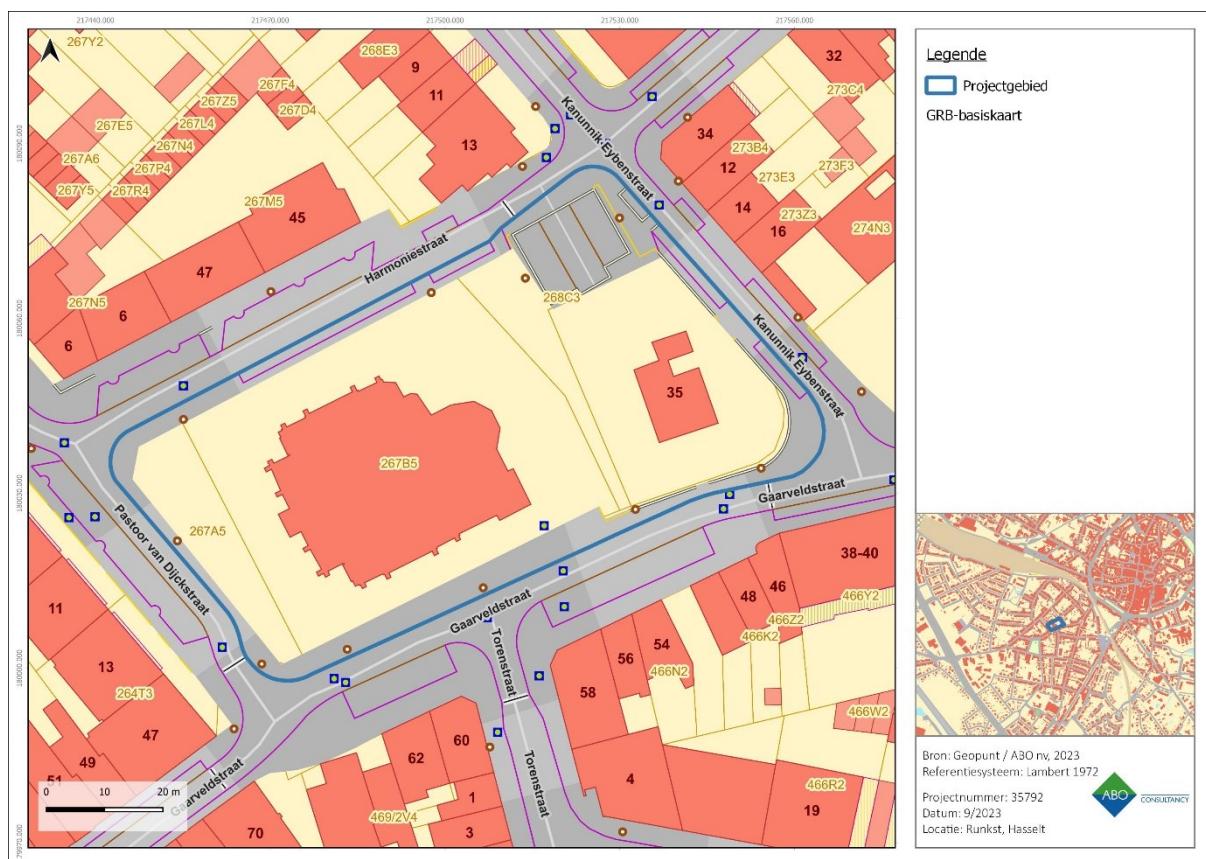
1.2 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK EN WETTELIJK KADER

Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de initiatiefnemer van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen. De geplande werkzaamheden aan de Gaarveldstraat 35 en Pastoor van Dijkstraat 8 te Hasselt is een gecombineerd project waarbij de kerk en de bestaande infrastructuur van het openbaar domein wordt afgebroken, er komt een nieuwbouw aan de bestaande pastorie. De pastorie wordt herbestemd tot wijkpunt. De Sint-Hubertuskerk wordt quasi integraal gesloopt behalve enkele muren en gewelven die bewaard blijven tot ongeveer 150cm boven het maaiveld (maar dit varieert). Bijkomend voorziet men in een vernieuwde omgevingsaanleg. De geplande werken van 5.656 m² worden beschouwd als een ingreep in de bodem.

Het projectgebied valt buiten een gebied waar geen archeologisch erfgoed (GGA zone) te verwachten valt. Verder bevindt het zich buiten een definitief of tijdelijk beschermde archeologische site en buiten een vastgestelde archeologische zone. De geplande werken hebben betrekking op een zone gedeeltelijk gelegen in woongebieden. Doordat de oppervlakte van de percelen waarop deze werken van toepassing zijn de 3.000 m² overschrijdt en de geplande werken meer dan 1.000 m² zullen inhouden, moet er in het kader van het Onroerend Erfgoeddecreet, voorafgaand aan een omgevingsvergunning, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet). Het bureauonderzoek moet uitwijzen of een onderzoek met ingreep in de bodem mogelijk en wenselijk is voor het projectgebied.

1.3 AFBAKENING VAN HET PROJECTGEBIED

Het projectgebied komt overeen met percelen 71326F0267/00A005, 71326F0267/00C005, 71326F0267/00B005 & 71326F0268/00C003 (Hasselt, afdeling HASSELT 6 AFD, sectie F) die gelegen zijn aan de Gaarveldstraat 35 en Pastoor van Dijkstraat 8 een site dat de neogotische Sint-Hubertuskerk en pastorie omvat (Figuur 1). In totaal beslaat het projectgebied een oppervlakte van ca. 5.656 m².

Figuur 1: GRB basiskaart met aanduiding van het projectgebied

1.4 DOEL VAN HET ONDERZOEK EN ONDERZOEKSSTRATEGIE

Deze archeologienota heeft als doel na te gaan welke archeologische resten er te verwachten zijn ter hoogte van het projectgebied en in welke mate deze bedreigd worden door de nakende ingreep in de bodem. Het onderzoek in deze archeologienota heeft drie objectieven:

- Er wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het projectgebied;
- Er wordt nagegaan welke bewaring te verwachten is en in welke mate ze bedreigd worden door de geplande bodemingrepen;
- Er wordt nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is.

De gegevens waarop het onderzoek gebaseerd is, worden gehaald uit de door de initiatiefnemer aangeleverde plannen in combinatie met bestaande en ontsloten landschappelijke, bouwkundige en archeologische inventarissen en kaarten. Het is steeds de bedoeling om het archeologisch verwachtingsprofiel te confronteren met de aard van de geplande werken om zo de impact ervan op het bodemarchief te bepalen.

De volgende stappen worden ondernomen om een archeologisch verwachtingsprofiel op te stellen:

- Een studie van de bestaande en ontsloten landschappelijke gegevens plaatst het projectgebied in een breder landschappelijk kader (hfst. 3). Hiertoe worden zowel kaartmateriaal als literaire bronnen geconsulteerd.
- Een studie van de bestaande en ontsloten historische en archeologische gegevens geeft inzicht in het archeologisch potentieel van het Projectgebied (hfst. 4). Hierbij worden voornamelijk inventarissen onroerend erfgoed en historische kaarten geraadpleegd.

Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt een advies geformuleerd omtrent een eventueel archeologisch vooronderzoek, een vervolgonderzoek, een *in situ* bewaring of een 'geen maatregelen'.

2 AARD VAN DE BEDREIGING

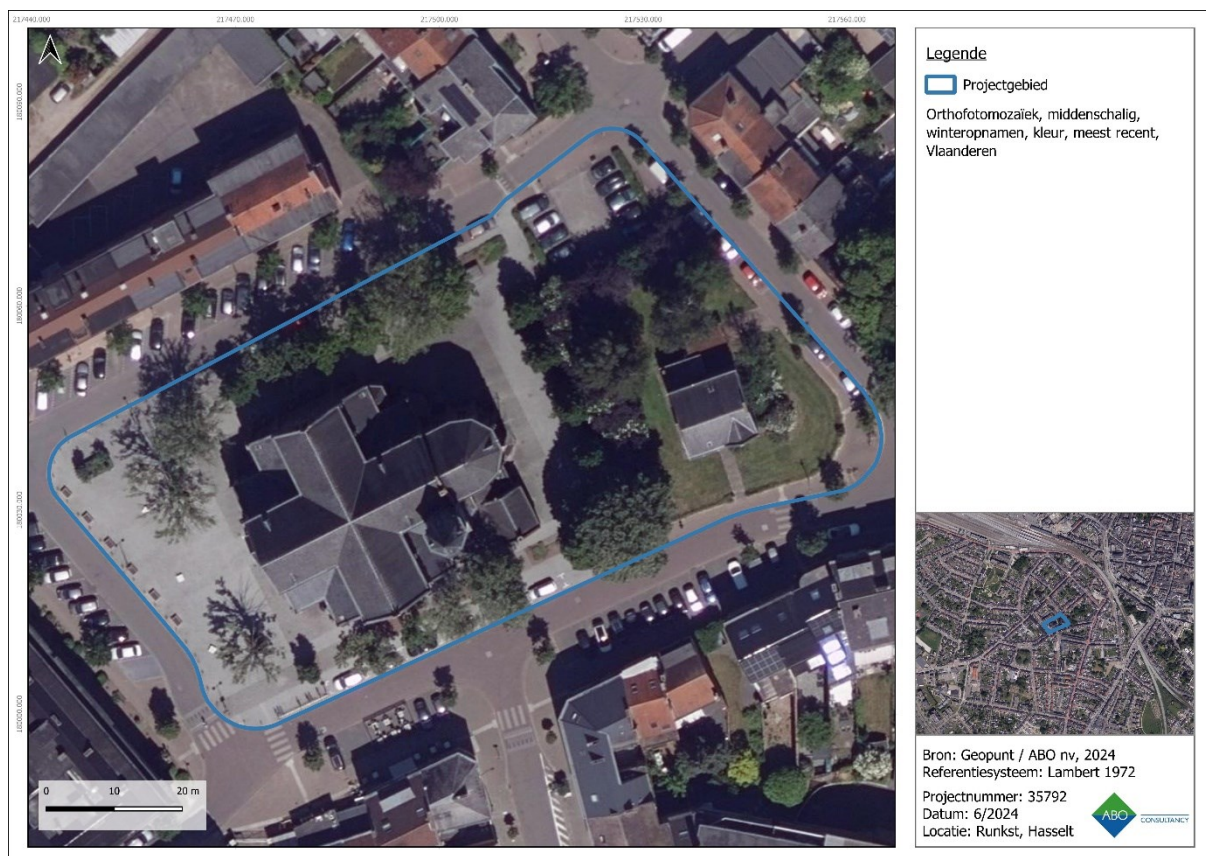
De plannen van de bestaande toestand en de ontwerpplannen van de nieuwe situatie die zijn aangeleverd door de initiatiefnemer zijn als bijlagen toegevoegd aan deze archeologienota om de leesbaarheid te garanderen.

2.1 HUIDIGE SITUATIE

De huidige site omvat de neogotische Sint-Hubertuskerk en de pastorie (Gaarveldstraat 35). Rondom de kerk is verharding aanwezig en enkele bomen. De pastorie is omringd door een tuin met bomen. Binnen het projectgebied zijn reeds grondige werken uitgevoerd voor nutsleidingen en omgevingsaanleg.

De Sint-Hubertuskerk werd tussen 1913 en 1921 gebouwd op het gelijknamige plein. De Sint-Hubertusparochie bestaat sinds 1912. De neogotische kerk werd opgetrokken in natuur- en baksteen. Ze heeft drie beuken en een kruisvormig grondplan, een schip van twee traveeën, een transept en een veelhoekige absis.¹ Kunstenaar Paule Noles voerde in 1920 muurschilderingen uit in het interieur van de kerk met taferelen uit het leven van Sint-Hubertus. De pastorie is opgetrokken in de jaren 1950-1960 in historiserende stijl.

Er is een kelder aanwezig onder de sacristie van de kerk en volledig onder de pastorie. De kelder in de pastorie heeft een hoogte van 205cm. Inclusief het vloerniveau komt dit neer op een gekende verstoring van ca. 230cm-mv.

Figuur 2: Luchtfoto van 2023 met aanduiding van het projectgebied

¹ Het Algemeen Belang der Provincie Limburg, 05-07-1913, p. 4.

Figuur 3: Huidige toestand van het projectgebied

Figuur 4: Huidige toestand van het projectgebied vanuit het zuidwesten (Google Street View)

Figuur 5: Huidige toestand van de pastorie vanuit het zuiden (Google Street View)

Figuur 6: Huidige toestand van het projectgebied vanuit het zuidoosten (Google Street View)

Figuur 7: Huidige toestand van het projectgebied vanuit het noordoosten (Google Street View)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

De opdrachtgever plant in eerste instantie een herontwikkeling van de zone op en rond de pastorie van Runkst. De ontwikkeling vindt plaats in twee fasen:

Fase 1:

- In de groenzone worden in de eerste fase alle bestaande bomen gekapt en de stronk geheel verwijderd. Dit is een geplande (verstoring tot 50cm-mv);
- De bestaande verharding van de parking ten noorden van de pastorie wordt uitgebroken (verstoring tot 50cm-mv);
- De bestaande hagen rondom die parking worden verwijderd (verstoring tot 50cm-mv);
- De verharding rondom de pastorie wordt uitgebroken (verstoring tot 50cm-mv);
- De verlaagde aanbouwen aan de noordgevel van de pastorie worden gesloopt (verstoring tot 100cm-mv).

Fase 2:

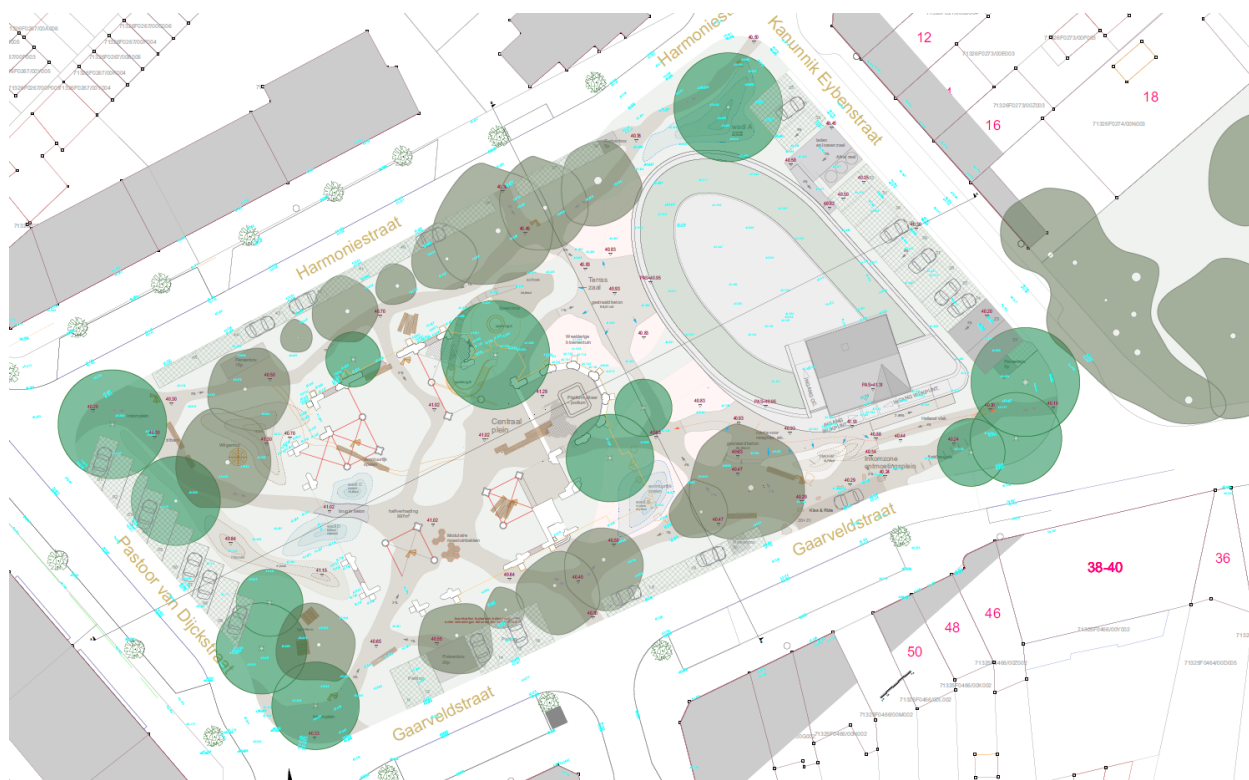
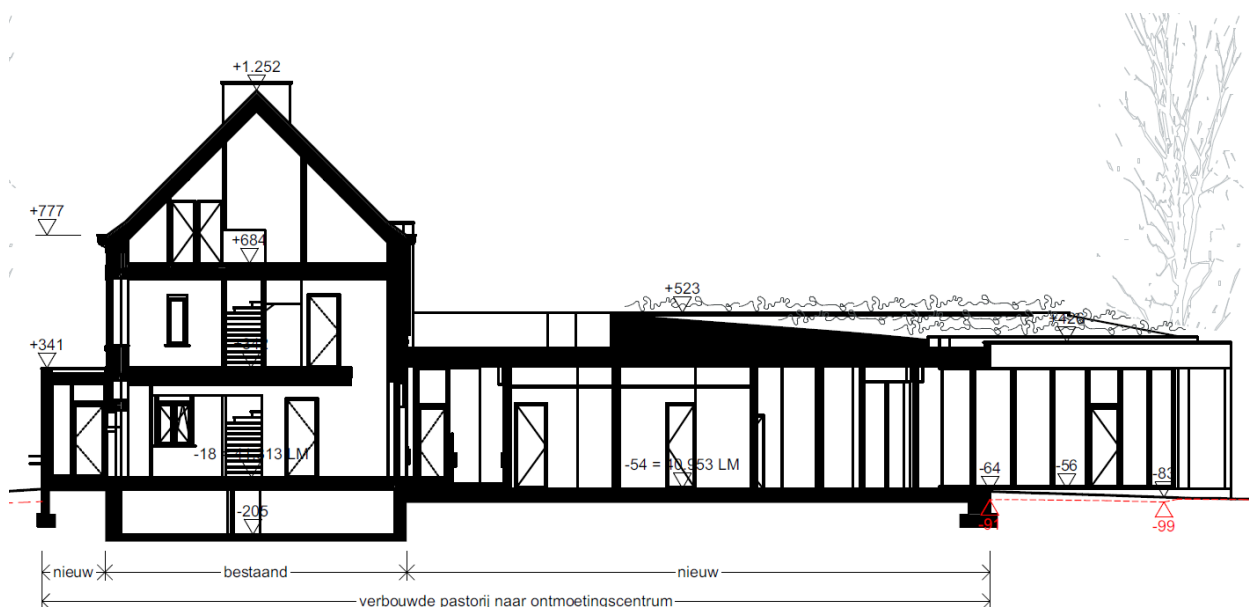
- De Sint-Hubertuskerk wordt gesloopt (ca. 1.000 m²). Slechts enkele muren tot ca. 150cm (varieert) boven het maaiveld blijven behouden, inclusief geselecteerde gedeelten van de gewelven en zuilen.;
- De pastorie blijft behouden (107 m²). Rondom bouwt men een nieuwbouw met een oppervlakte van ca. 700m² (oppervlakte gelijkvloers). De nieuwbouw heeft geen ondergrondse bouwlagen. Wel zijn er ingrepen gepland voor de aanleg van de funderingszolen (te bepalen nog) en nutsleidingen. Men verwacht hier een ingreep tussen 80cm en 100cm-mv;
- Er wordt nieuwe verharding en omgevingsaanleg voorzien rondom de voormalige kerk. Het ontwerp voorziet nieuwe paden, parkmeubilair en een heuvel. Aan de rand van het park wordt er verharding voorzien voor parking. Deze ingrepen reiken niet dieper dan een maximale verstoring van 70cm-mv.
- Centraal in het projectgebied, ter hoogte van de voormalige kerk, en in de noordoostelijke zone van de site, worden wadi's voorzien. Deze wadi's worden uitgegraven tot een diepte van 60cm-mv.

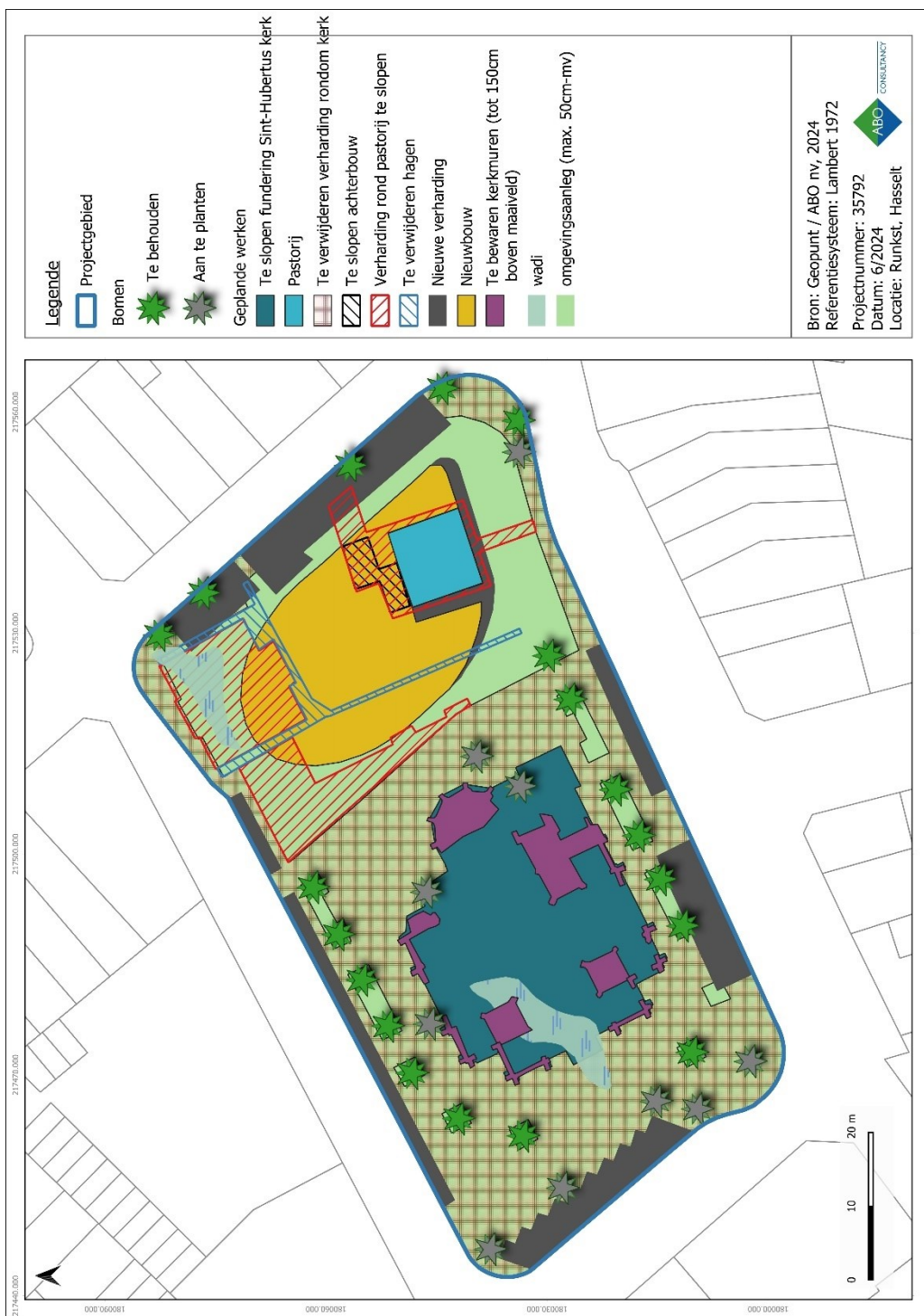

Figuur 8: Overzicht van de geplande bodemingrepen per niveau op GRB fase 1 (initiatiefnemer/ABO nv)

Figuur 9: Overzicht van de geplande bodemingrepen per niveau op GRB fase 2 (initiatiefnemer/ABO nv)

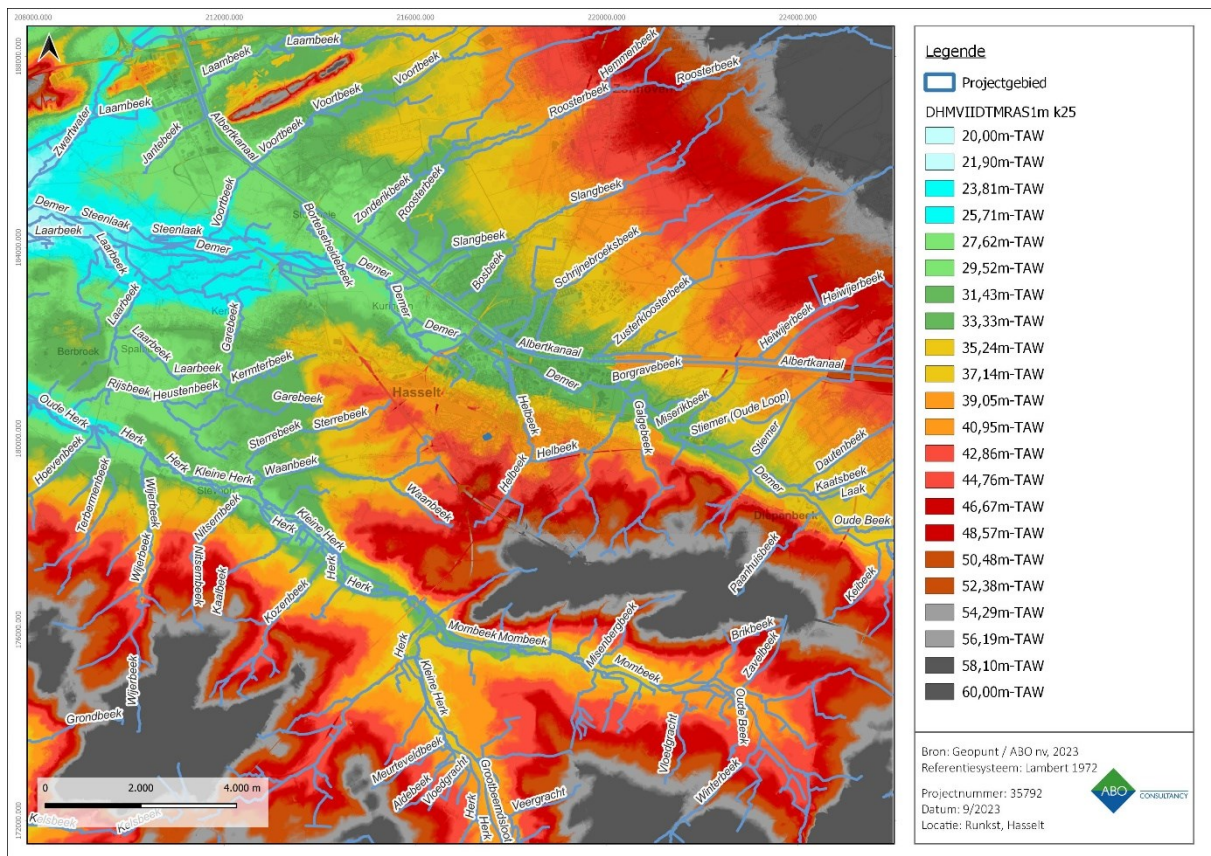

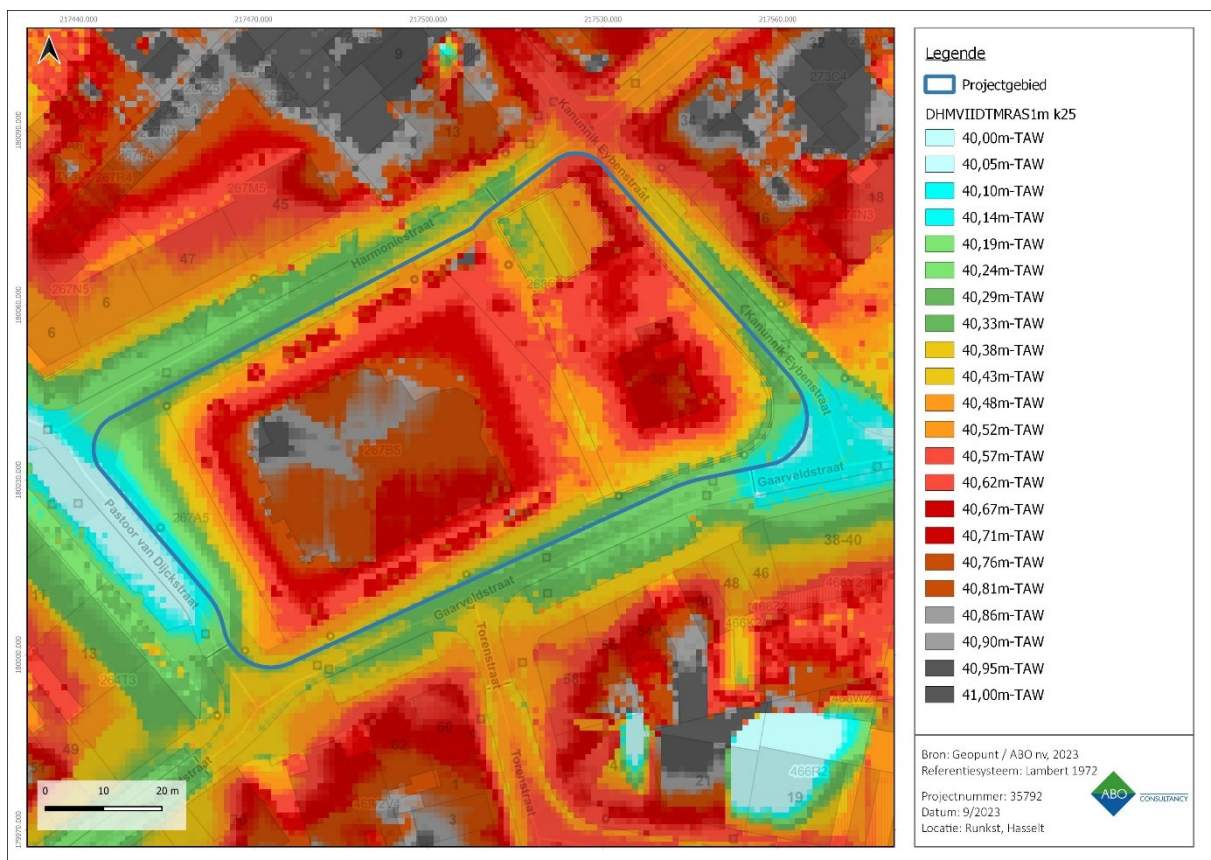
Figuur 12: Combinatie geplande en gekende versterking (initiatiefnemer/ABO nv)

De belangrijkste ingrepen zijn gepland voor de nieuwbouw aan de noordzijde (ca. 700 m²) van de bestaande pastorie. De gekende versterking is hier minder diep dan de geplande versterking. Een tweede belangrijke versterking is de sloop van de kerk (ca. 1.000 m²). Hierbij wordt niet meer verstoord dan heden het geval, de uitbraak van de vloer zorgt voor een beperkte ingreep. De versterkingen rondom de pastorie en kerk zijn ongeveer gelijk aan de huidige versterkingsgraad. De kosten-baten voor een onderzoek in deze zone is ontoelaatbaar.

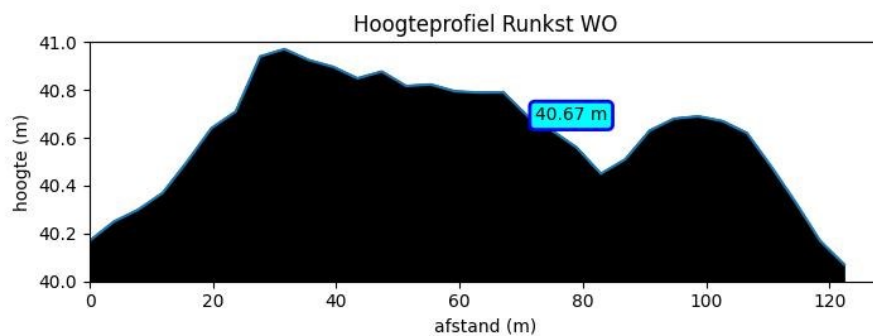
De zones die wel een mogelijkheid bieden om onderzocht te worden, worden verder besproken bij hoofdstuk 5.

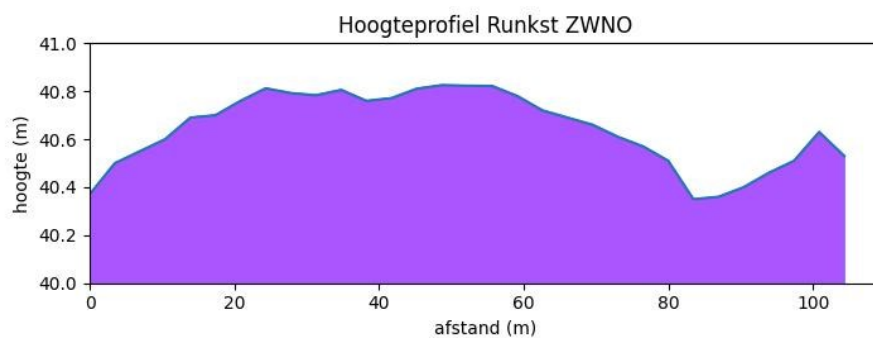
Figuur 14: Digitaal Hoogtemodel (1m) met waterlopen en aanduiding van het projectgebied, macroniveau

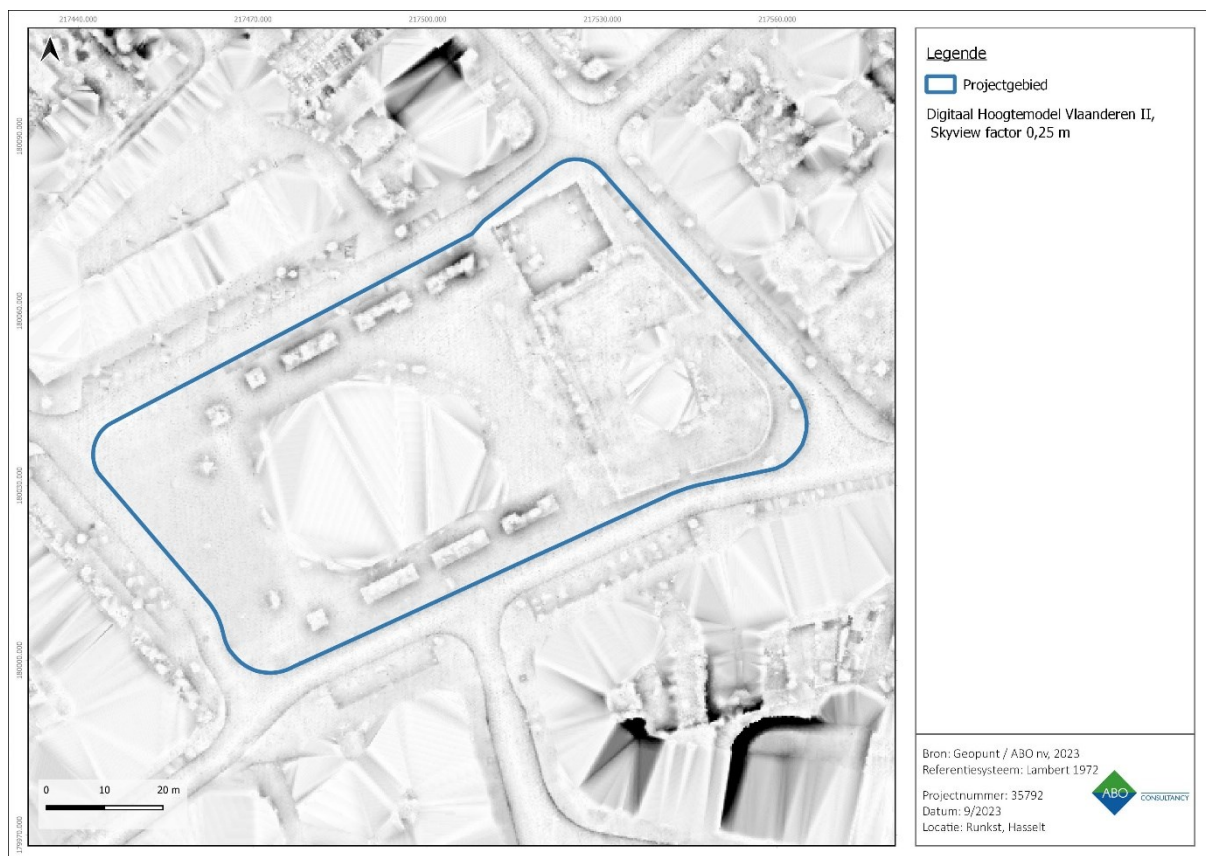
Figuur 15: Digitaal Hoogtemodel (1m) met waterlopen en aanduiding van het projectgebied, microniveau

Figuur 16: Hoogteprofiel WO

Figuur 17: Hoogteprofiel ZWNO

Figuur 18: Skyview (factor 0,25 m) met aanduiding van het projectgebied

3.2 BODEMKUNDIGE SITUERING

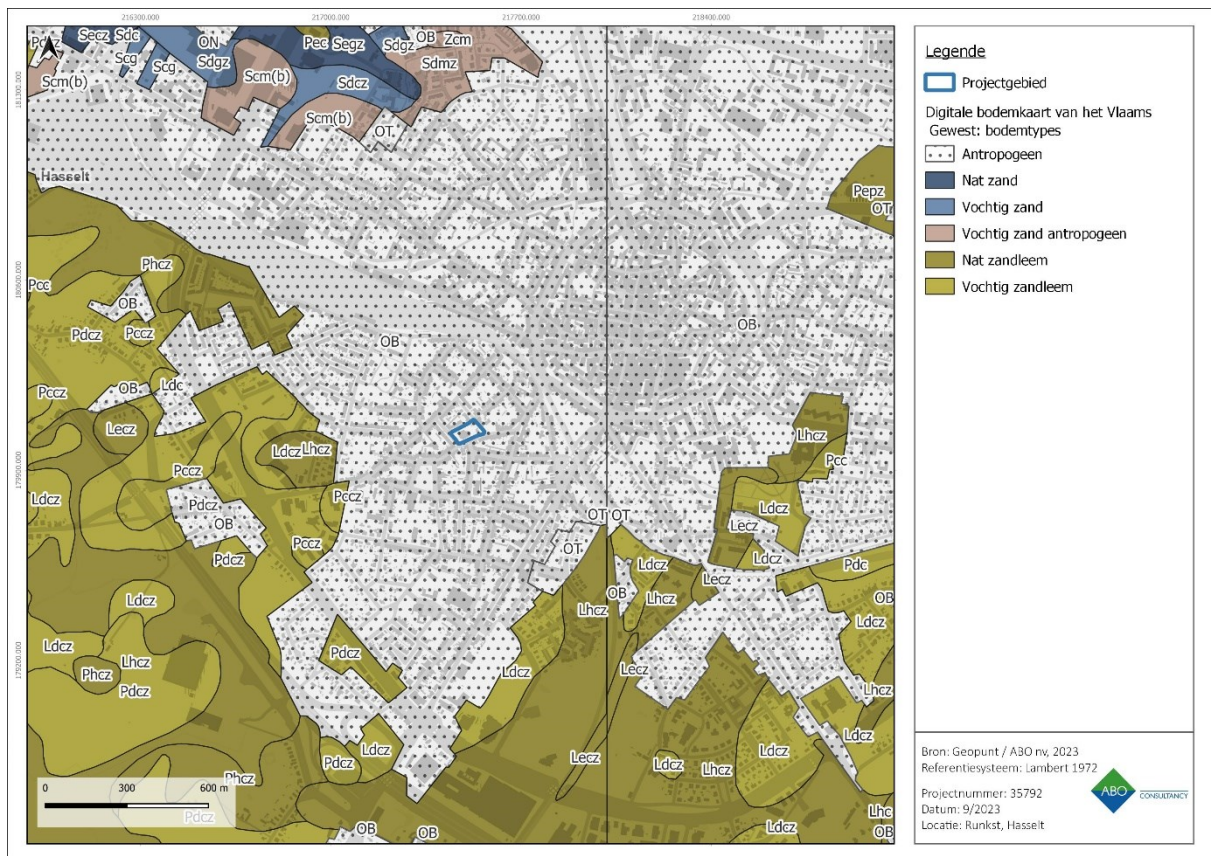
Volgens de gedigitaliseerde Bodemkaart (1950-1970) komen ten zuiden van het projectgebied karteringen voor die vochtige tot natte zandleembodems indiceren. De bodems hebben veelal een verbrokkelde B-structuur (podzol-achtig). Ten noorden van het projectgebied zijn er karteringen die vochtig tot nat zand (eventueel antropogeen) indiceren. Het projectgebied zelf en de directe omgeving is gekarteerd als **OB**. De bodem is hier dermate antropogeen aangepast dat de natuurlijke bodemsequenties vermoedelijk niet meer voorkomen of grondig verstoord zijn (Figuur 19). In de directe omgeving van het projectgebied zijn vochtige en natte zandleembodems aangetroffen volgens de bodemkaart.

Volgens de Quartairgeologische kaart (schaal 1:200 000) bestaat het projectgebied uit **type 1** (Figuur 20). De quartairgeologische sequentie ter hoogte van het projectgebied bestaat grotendeels uit eolisch zand (ELPw) en leem uit het Weichseliaan en/of hellingsafzettingen uit het Quartair (HQ) (**type 1**). Een dergelijke sequentie heeft een archeologisch potentieel. De zandige opduikingen nabij waterlopen, gevormd door deze Elpw-afzettingen, waren vanaf de steentijd aantrekkingspolen voor bewoning. De sporen die deze jager-verzamelaars achterlieten bestaan voornamelijk bestaan uit verspreide vondsten op het toenmalig loopvlak. Als deze loopvlakken kort na gebruik worden afgedekt, zoals het geval met type 1, dan is de kans op bewaring van paleolithicum- en mesolithicumsites reëel.

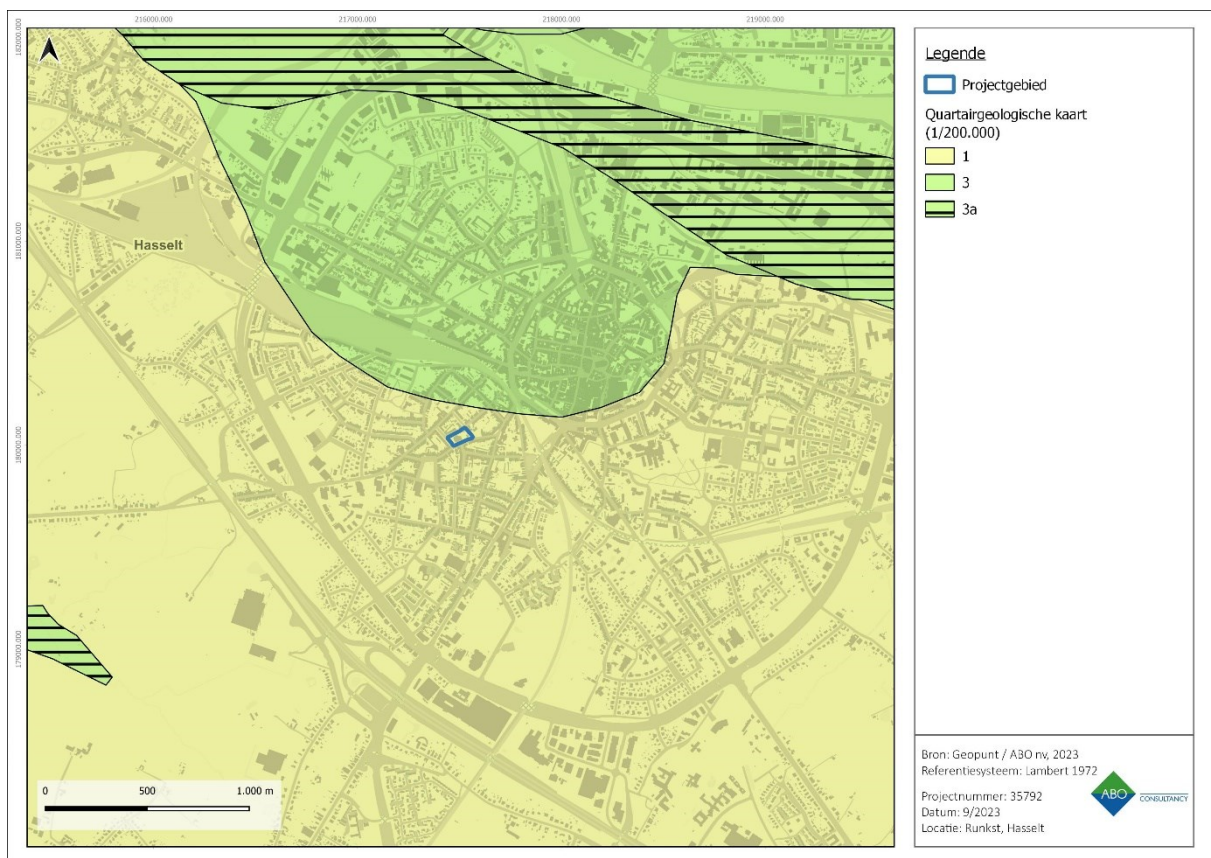
Het projectgebied ligt op de tertiaire afzettingen van de Formatie van Eigenbilzen (Figuur 21). De *Formatie van Eigenbilzen (Eg)* bestaat uit een tot 25 meter dik pakket glauconiethoudend, kleiig fijn zand, waarin fijne gelaagdheid en bioturbatie voorkomen. De afzettingen van Eigenbilzen worden gerekend tot de afzettingen van Rupel (in België de Rupel Groep, in Nederland de Formatie van Rupel) en liggen meestal met een erosievlak over de eveneens tot deze afzettingen behorende Boomse Klei. Boven op de afzetting van Eigenbilzen ligt ofwel het Zand van Voort (mariene zanden van Chattien ouderdom), ofwel jongere Miocene afzettingen.²

Volgens de potentiële bodemerosiekaart is er geen erosiepotentieel gekarteerd voor het projectgebied. De potentiële bodemerosie in de directe omgeving van het projectgebied is echter gekarteerd als 'verwaarloosbaar' en 'zeer laag'. Een lage impact van erosie bevordert de bewaring van de bodemopbouw en bijgevolg ook van eventueel aanwezige archeologische resten (Figuur 22).

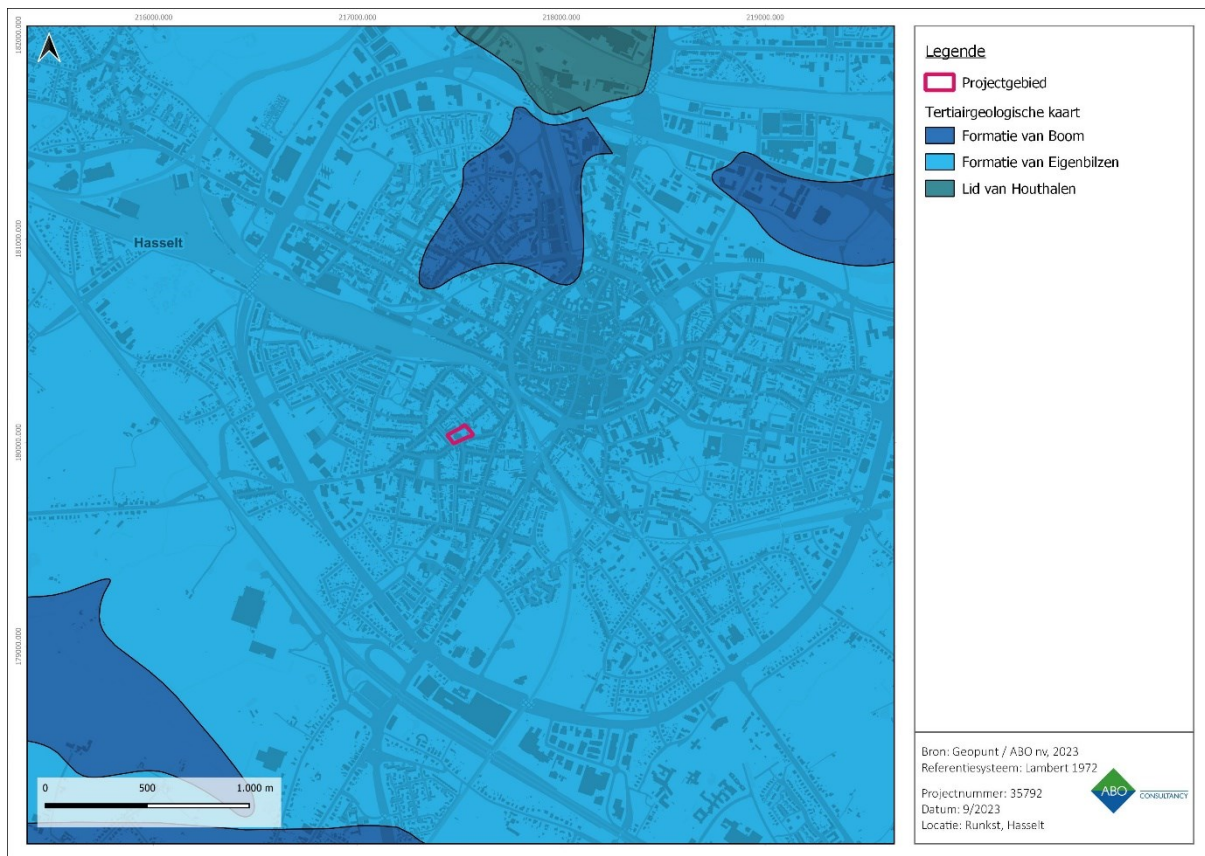
² Laga, P., Louwye, S., & Geets, S. (2002). Paleogene and Neogene lithostratigraphic units (Belgium). *Geologica Belgica*, 4(1/2), 135–152.

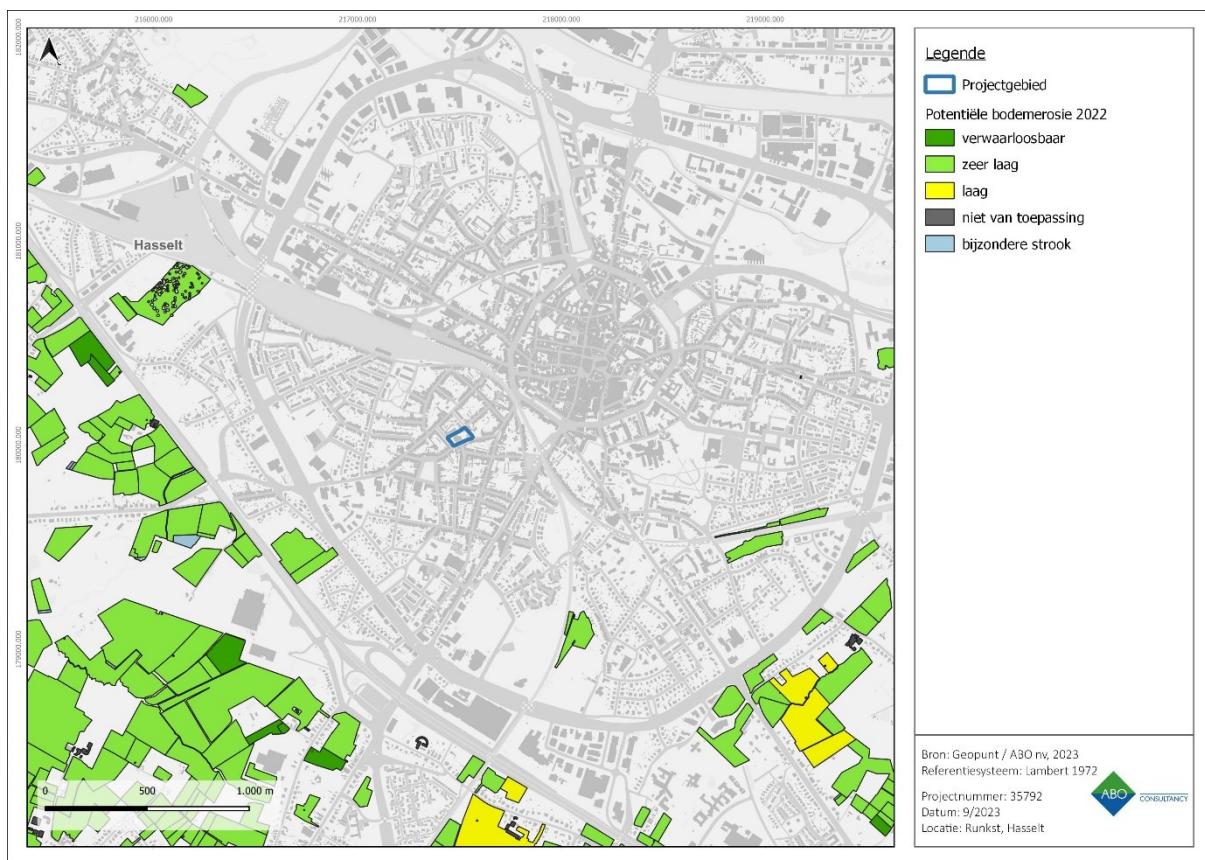
Figuur 19: Gedigitaliseerde bodemkaart met aanduiding van het projectgebied

Figuur 20: Gedigitaliseerde quartairgeologische kaart (1:200.000) met aanduiding van het projectgebied

Figuur 21: Gedigitaliseerde Tertiairgeologische kaart met aanduiding van het projectgebied

Figuur 22: Potentiële bodemerrosie per perceel met aanduiding van het projectgebied

4 ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1 HISTORISCHE ACHTERGROND RUNKST

Het gehucht Runkst heette vroeger 'Rongese' en werd voor het eerst vermeld in een oorkonde uit 1147. Het toponiem is vermoedelijk afgeleid van het Latijnse werkwoord 'runcare', een stam die verwijst naar het rooien van een bos. Hilst, Runkst en Dormael zijn de drie oude gehuchten van het huidige Runkst die opgetekend staan in een leenboek uit 1390. De gehuchten liggen vandaag ingesloten binnen de driehoek tussen de huidige Sint-Truidersteenweg, de Fonteinstraat en de Kuringersteenweg.

Tijdens de Franse Revolutie werd op 5 december 1798 in Hilst de laatste slag van de Boerenkrijg tegen de Franse bezetter uitgevochten. Nog elk jaar worden op die dag aan het kapelletje van Hilst de slachtoffers van de Boerenkrijg plechtig herdacht. Na de afbraak van de stadswallen in de 19de eeuw kon Hasselt uitbreiden en werd Runkst een deel van de Hasseltse stadskern. Door de aanleg van de spoorlijnen en de bouw van het derde station in 1880 werd Runkst wel afgescheiden van de stad. Een passerel voor de voetgangers en twee overwegen in de Boomkensstraat en de Sint-Truidersteenweg, die later vervangen werden door een brug, zorgden voor een vlotte verbinding met de stad. In Runkst woonden toen vooral spoorarbeiders en bedienden.

In de 20ste eeuw ontwikkelde Runkst zich tot een volwaardig stadskwartier, ingedeeld in drie parochies. Runkst was toen vooral een 'slaapwijk' van bewoners die in de stad werkten. Nu is Runkst een bruisende wijk geworden met een boeiend verenigings- en sportleven. De wijk telt ongeveer 10.000 inwoners. Met bijna 700 mensen met een andere nationaliteit is Runkst ook een multiculturele wijk.³

4.2 INVENTARISSEN ONROEREND ERFGOED

4.2.1 BESCHERMDE EN VASTGESTELDE ERFGOEDWAARDEN

Volgens de Inventaris Bouwkundig Erfgoed bevindt er zich wel erfgoedwaarden op het projectgebied, met name de Sint-Hubertuskerk (Figuur 24).

Met de bouw van de Sint-Hubertuskerk werd gestart in 1913 maar, door Wereldoorlog I, duurde het tot in 1921 voor de kerk in gebruik werd genomen.⁴ Het ontwerp is van de hand van architect Hyacinth Martens en Vincent Lenertz.⁵ In opdracht van het bisdom van Luik werd in Runkst in 1912 een nieuwe parochie gesticht onder de bescherming van Sint-Hubertus als hulpparochie van de Hasseltse Sint-Quintinus. De nieuwe oprichting werd omschreven door de spoorlijn van Hasselt-Diest, de grenzen van de gemeenten Kuringen en Sint-Lambrechts-Herk, de Hellebeemden en de Generaal Lemanstraat. Datzelfde jaar nog werd priester W. Van Dijk door de Luikse bisschop monseigneur Rutten aangesteld tot de eerste parochieherder. Na enkele jaren drong de bouw van een nieuwe kerk zich op. Ingevolge

³ Hasel, 'Runkst', hasel, 2023, <https://hasel.be/runkst>.

⁴ VRT NWS, 'Buurtbewoners verrast door afbraak Sint-Hubertuskerk in Runkst, Hasselt: in de plaats komen park en ontmoetingscentrum', *vrtnws.be*, 21:43+02:00, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/09/08/sint-hubertuskerk-in-runkst-hasselt-wordt-afgebroken-in-de-p/>.

⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed, 'Parochiekerk Sint-Hubertus', in *Inventaris Onroerend Erfgoed*, 1 februari 2018, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/22198>.

vertraging opgelopen door de perikelen van de Eerste Wereldoorlog werd de nieuwbouw uiteindelijk aangevat in 1919. De Hasseltse pastoor-deken ging in 1921 over tot een voorlopige inzegening van de Sint-Hubertuskerk. De definitieve inwijding was in 1928 voorbehouden aan de Luikse kerkvorst Kerkhofs. Het daaropvolgende jaar liet de stadsoverheid de nieuwe kerk afzomen met een hekken.

De volgende pastoors G. Clerckx, Luyckx, J. Moors (vanaf 1976), J. Jans en G. Robben zetten elk individueel hun stempel op het sociaal en pastoraal werk. Onder hun impuls en met de medewerking van de kapelaans Coenegrachts, Werner, Thijs, Cuppens, Moors, Herbots, Cosemans, Vanheusden, Van Toor, Gorissen, Ascione, Hoogmartens, Honnay en Croes groeiden uiteenlopende initiatieven, waaronder de patronaatswerking voor jongeren, een vrouwengilde, een werkliedenbond, de bond van het H. Hart, de Eucharistische kruistocht en het Heilig uur. Tot in 1971 trok ieder jaar op sacramentsdag de processie door de straten van Runkst. De kerkrimte van Sint-Hubertus werd in de loop van de jaren verrijkt met een architecturaal decorum waaronder de brandglasramen van de Truidense R. Daniëls, de muurschilderingen van P. Nolens en het glaswerk van J. Vliegen.

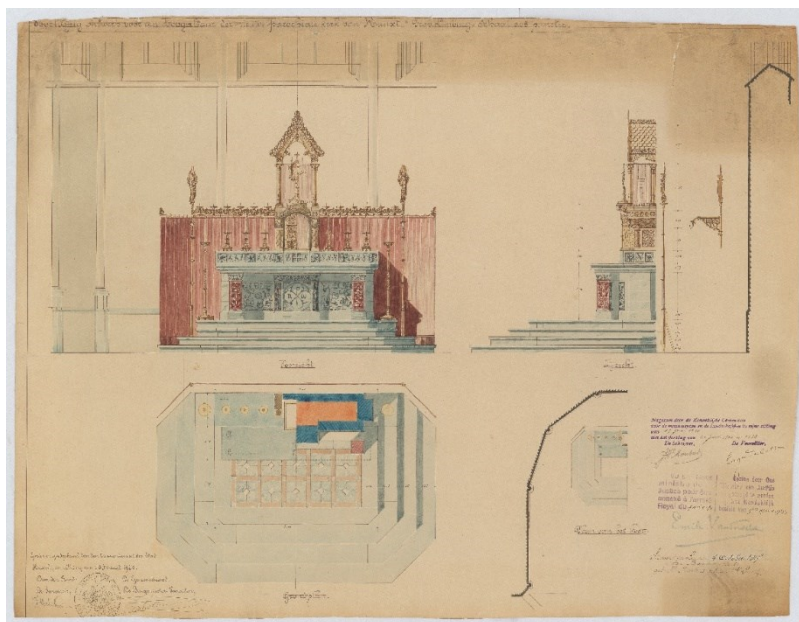
Voor na de Tweede Wereldoorlog bleef Runkst snel uitbreiden door de bouw van nieuwe woonwijken wat resulteerde in de stichting van nog twee parochies: Sint-Kristoffel in het westen en Heilig-Kruis in het zuiden. In 1987 werden de drie Runkster parochies verenigd in één federatie.⁶

De inventaris onroerend erfgoed beschrijft de Sint-Hubertuskerk als volgt:

Neogotische kruisbasiliek uit eind 19de eeuw. De plattegrond beschrijft een driebeukig schip van vijf traveeën met een transept in de derde travee; toren met flankerend traptorentje in de hoek tussen het koor en de zuidelijke transeptarm; koor van één rechte travee en vijfzijdige sluiting; sacristie tegen de zuidevel van het koor.

Baksteenconstructie, afgewerkt met natuurstenen banden; zadeldaken (leien). De verschillende delen zijn voorzien van steunberen en spitsboogfriezen onder de daklijsten. Spitsboogvensters met maaswerk. Achtkantige toren op een vierkante onderbouw; octogonaal traptorentje; naaldspitsen (leien). Overkapping door middel van kruisribgewelven, een straalgewelf boven de koorsluiting en een stergewelf boven de kruising.⁷

In het archief van de Koninklijke Commissie van Monumenten en Landschappen zijn enkele ontwerpplannen van de kerk bewaard gebleven uit 1920 van onder andere de biechtstoel, koorafsluiting, hoogaltaar...

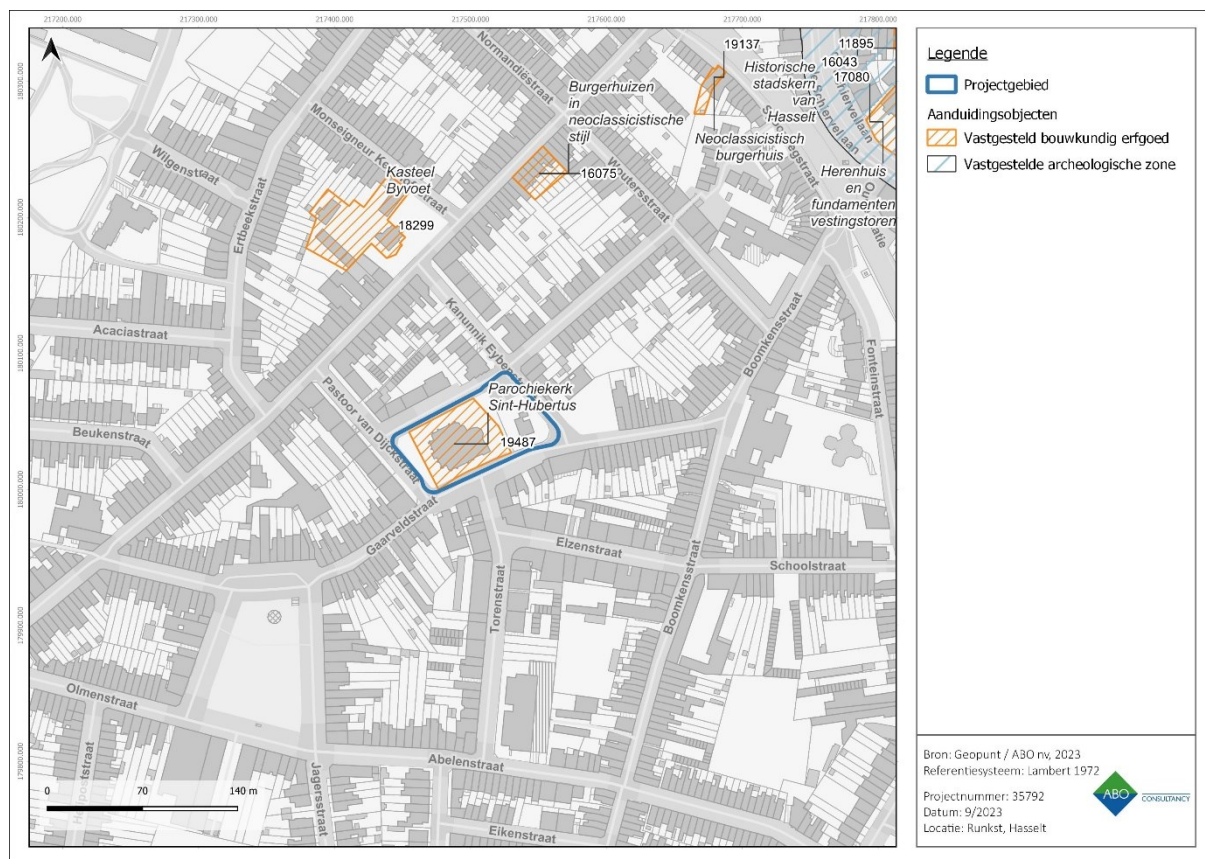

Figuur 23: Ontwerp van het hoogkoor van de Sint-Hubertuskerk, Marten en Leinitz (Archief IOE, KCML 1920)

⁶ Stad Hasselt en Stedelijk Museum Stellingwerff-Waardenhof (Hasselt), *Runkst ... warm aanbevolen, vroeger en nu: fotoboek* (Hasselt, 2001), 22.

⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed, 'Parochiekerk Sint-Hubertus'.

Ook in de directe omgeving zijn enkele elementen van waardevol bouwkundig erfgoed aanwezig zoals Kasteel Byvoet (uit 1907), burgerhuizen in neoclassicistische stijl, neoclassicistische burgerhuizen en ten noordoosten van het projectgebied, de historische stadskern van de stad Hasselt (archeologische zone).⁸

Figuur 24: Visuele weergave van de Inventaris Onroerend Erfgoed rondom het projectgebied. (IOE, 2024).

4.2.2 ARCHEOLOGISCHE DATA

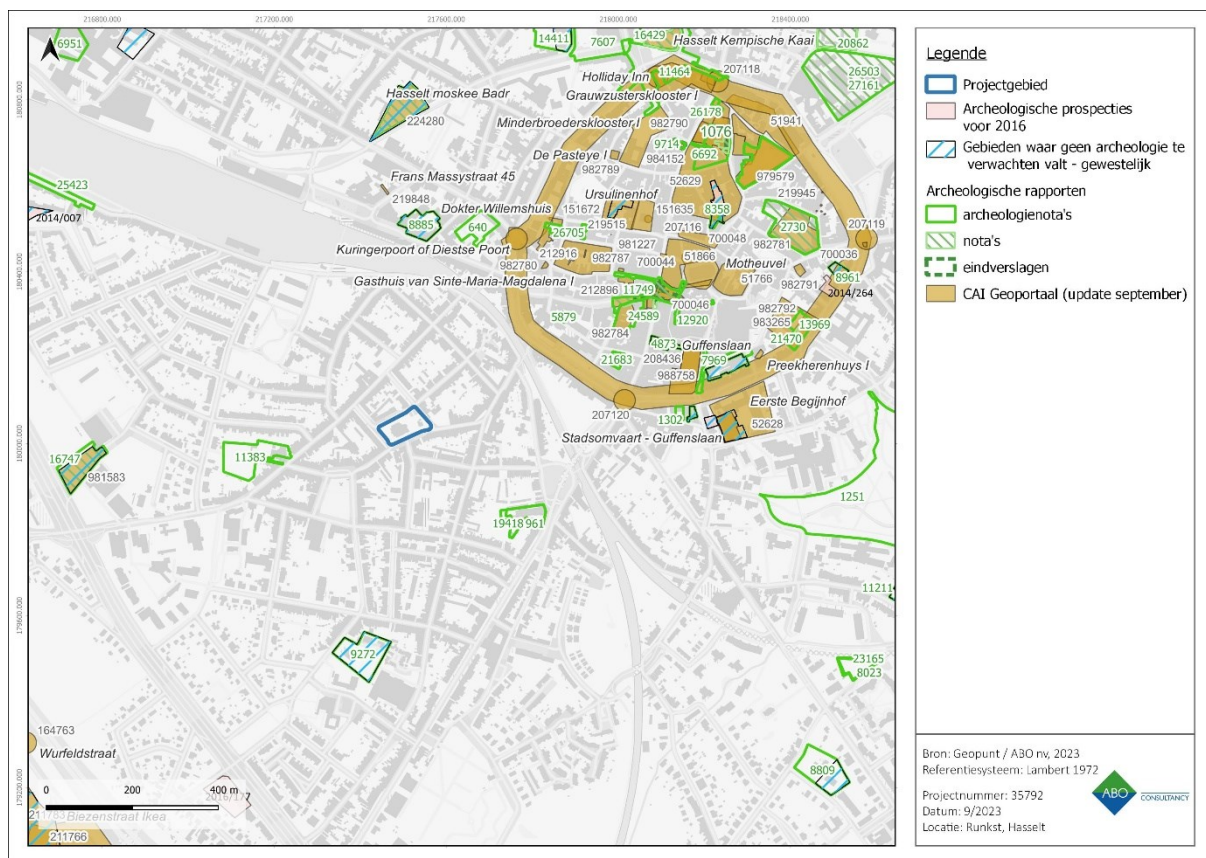
In de nabije omgeving van het projectgebied zijn er weinig meldingen uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) bekend van archeologische sporen en/of vondsten die een licht kunnen werpen op menselijke occupatie in het verleden (Figuur 25). Het gaat hier voornamelijk om resten uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd, te situeren ten noordoosten van het projectgebied in de historische stadskern van Hasselt. Ter hoogte van de Guffenslaan werd tijdens archeologisch onderzoek indicaties aangetroffen die menselijke aanwezigheid aantoonde tijdens de late IJzertijd en vroeg-Romeinse periode.

In het grondgebied van Runkst is er één melding in de CAI. ID 981583 aan de Djef Swennenstraat is de registratie van de resultaten van een proefsleuvenonderzoek. Echter door het ontbreken van archeologische sporen of vondsten is de site intussen opgegeven als GGA zone.⁹

Nochtans, in combinatie met de vondsten en sporensites die aangetroffen werden in Hasselt-centrum, kan geconcludeerd worden dat de omgeving in menselijke occupatie is sinds de late IJzertijd.

⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed, 'Historische stadskern van Hasselt', in *Inventaris Onroerend Erfgoed*, 2016, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140049>.

⁹ Rik van de Konijnenburg, 'Vooronderzoek Hasselt Djef Swennenstraat 17' (Bree: HAAST bvba, 1 juni 2021), <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/18754>.

Figuur 25: Visuele weergave van de Centrale Archeologische Inventaris in dichte omgeving. (CAI, 2024).

CAI	Locatie	Datering	Omschrijving	Bron
52628	Eerste Begijnhof	late middeleeuwen	Onbepaald	Erfgoedonderzoek Hasselt
207116	Middeleeuwse stadsomwalling	late middeleeuwen	wallen	Erfgoedonderzoek Hasselt
207117	Kuringerpoort of Diestse Poort	late middeleeuwen	Stadspoorten	Erfgoedonderzoek Hasselt, Kaartstudie
207120	Sint-Truiderpoort	late middeleeuwen	Stadspoorten	Erfgoedonderzoek Hasselt, Kaartstudie
208436	Guffenslaan	19de eeuw, late middeleeuwen	Combinatie, Combinatie	Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem Hasselt
211795	Stadsomvaart - Guffenslaan	19de eeuw	Combinatie	Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem Hasselt
212896	Virga-Jessebasiliek	late middeleeuwen	Combinatie	Archeologische opgravingen Hasselt
212916	Diesterstraat	18de eeuw	Combinatie	Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem

CAI	Locatie	Datering	Omschrijving	Bron
				Hasselt, Booronderzoek Hasselt
219848	Frans Massystraat 45	nieuwe tijd	Archeologische Objecten	Toevalsvondsten Hasselt
223497	Havermarkt / Grote Markt	14de eeuw, 16de eeuw, 19de eeuw, late middeleeuwen, nieuwe tijd	Grondsporen proefputten, Cultuurlagen 13de-16de eeuw, Grondsporen nieuwe tijd	Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem Hasselt, Werfbegeleiding Grote Markt Havermarkt
988758	Guffenslaan	late ijzertijd (oosten), nieuwe tijd, nieuwste tijd, steentijd, volle middeleeuwen, Vroeg-Romeinse tijd	Ijzertijd - Romeins, Prehistorie, Postmiddeleeuwen, Volle middeleeuwen	Archeologische opgraving Guffenslaan
700046	Grote Markt	late middeleeuwen	Grondsporen	Erfgoedonderzoek, Kaartstudie
700502	Het Leerske	17de eeuw, late middeleeuwen, nieuwe tijd	Monumentaal Relict, Onbepaald	Archeologische opgravingen Hasselt
982780	Gasthuis van Sinte-Maria-Magdalena I	17de eeuw, late middeleeuwen	Gasthuis (Late ME-17de E)	Archeologisch onderzoek binnenstad Hasselt
982784	Cellebroedersklooster I	15de eeuw, 16de eeuw, late middeleeuwen, nieuwe tijd, tweede kwart 15de eeuw	Cellebroedersklooster (15de-16de E)	Archeologisch onderzoek binnenstad Hasselt
982785	Minderbroedershuis I	16de eeuw, late middeleeuwen, nieuwe tijd, tweede kwart 14de eeuw	Minderbroedershuis (14de-16de E)	Archeologisch onderzoek binnenstad Hasselt
982787	Augustijnenklooster I	16de eeuw, late middeleeuwen, nieuwe tijd, tweede kwart 13de eeuw	Augustijnenklooster (13de-16de E)	Archeologisch onderzoek binnenstad Hasselt
982788	Lakenhalle I	15de eeuw, 16de eeuw, late middeleeuwen, nieuwe tijd	Lakenhalle (15de-16de E)	Archeologisch onderzoek binnenstad Hasselt

Tabel 1: Overzicht van de CAI-locaties in de omgeving van het projectgebied (Centrale Archeologische Inventaris 2022).

In de directe omgeving van het projectgebied werden er sinds de wetswijziging van 2016 reeds verschillende archeologienota's (AN), nota's (N) en eindverslagen (EV) gepubliceerd.

Het onderzoek aan de Djef Swennenstraat resulteerde zoals beschreven in geen archeologische sporen of vondsten. Deze site is intussen opgenomen als GGA-zone.¹⁰ De archeologienota aan de Runkstersteenweg resulteerde in een advies voor uitgesteld vooronderzoek. Condor stelde landschappelijke boringen en proefsleuvenonderzoek voor. Dit vooronderzoek is tot heden nog niet uitgevoerd.¹¹ Aan de Bakkerslaan voerder ABO nv in 2018 een bureaustudie uit in combinatie met controleboringen. Uit deze boringen bleek het terrein verstoord tot de geplande verstoringsdiepte waardoor het terrein opgenomen is als GGA-zone.¹²

Er is geen recent archeologisch onderzoek in de directe omgeving dat een inzicht verleent in het mogelijke archeologische potentieel van het projectgebied.

4.3 CARTOGRAFISCHE EN ICONOGRAFISCHE BRONNEN

Een belangrijke bron van informatie is historisch kaartmateriaal. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16de eeuw of later voorhanden zijn. Pas vanaf de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kaarten. Eventueel eerder aanwezige middeleeuwse structuren zijn mogelijk reeds verdwenen en zijn dus niet meer opgenomen in recentere bronnen.

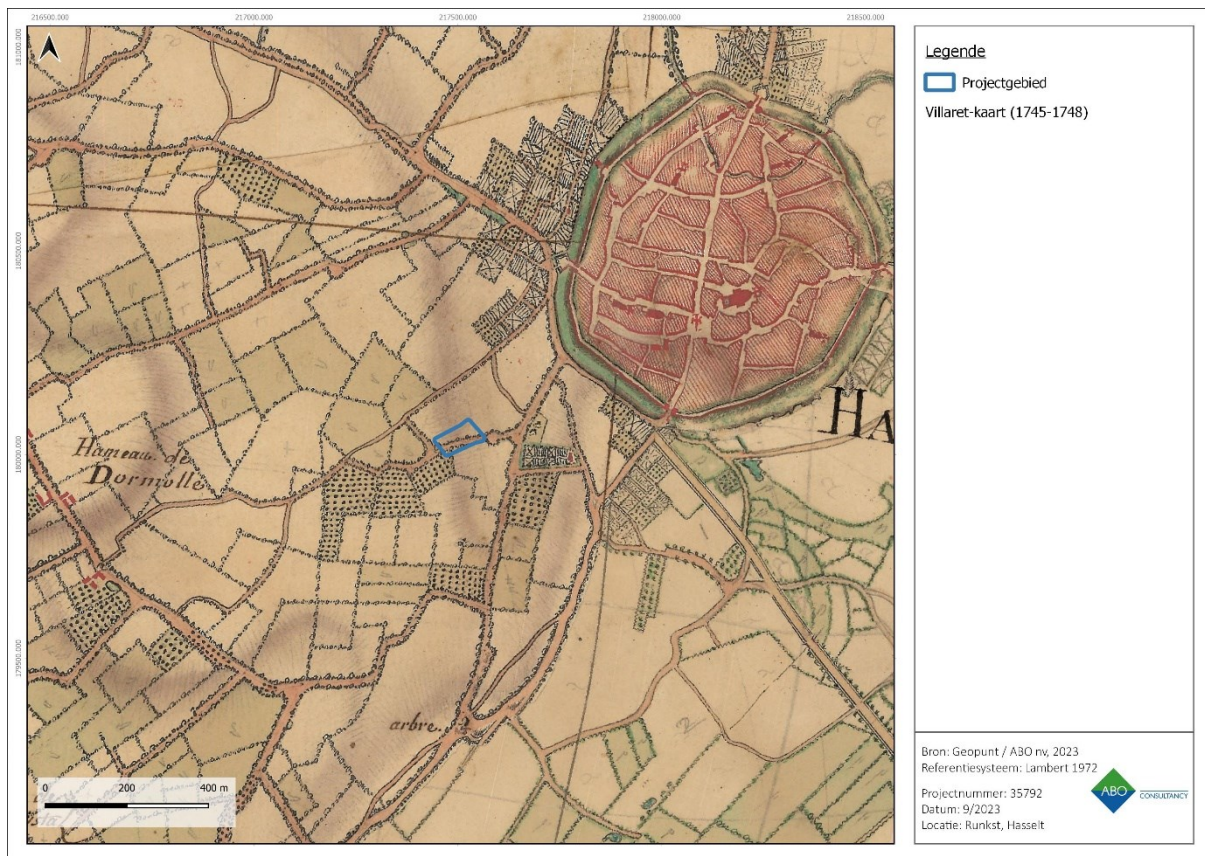
De oudste raadpleegbare betrouwbare cartografische bron is de Villaretkaart. Runkst was een voornamelijk onbebouwde regio ten zuidwesten van de omwalde stadskern van Hasselt in de tweede helft van de 18de eeuw. De contouren van de Gaarveldstraat en Pastoor van Dijkstraat waren reeds aanwezig, thans mogelijk als onverharde wegen. Het projectgebied is op deze cartografische bron onbebouwd weergegeven (Figuur 26). Naar het einde van de 18de eeuw werd Runkst minder toegankelijk. De Ferrariskaart toont een verminderd aantal verbindingswegen naar Hasselt ten voordele van uitgestrekte percelen landbouwgronden met houtkanten. Runkst behoorde toen toe aan heerdgang Durmael. Het projectgebied is nog steeds onbebouwd (Figuur 27).

De 19de-eeuwse cartografische bronnen tonen geen verandering voor de toestand van het projectgebied. Het blijft onbebouwd gedurende de gehele 19de eeuw. De huidige axis van de Gaarveldstraat dateert wel uit deze periode. De ontwikkeling van Runkst kwam van start na de uitbouw van het station van Hasselt en de nood aan nieuwe woonwijken voor pendelaars en arbeiders. De topografische kaart van 1904 toont een gelijkelijke beweging van verkavelingen vertrekkende vanaf Hasselt en de stationsomgeving naar het zuidwesten toe. Het projectgebied blijft onbebouwd (Figuur 30).

¹⁰ Konijnenburg.

¹¹ Tom Deville en Sara Houbrechts, 'Vooronderzoek Hasselt Runkst Ontmoetingscentrum' (Condor Archaeological Research bvba, 19 juni 2019), <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/11383>.

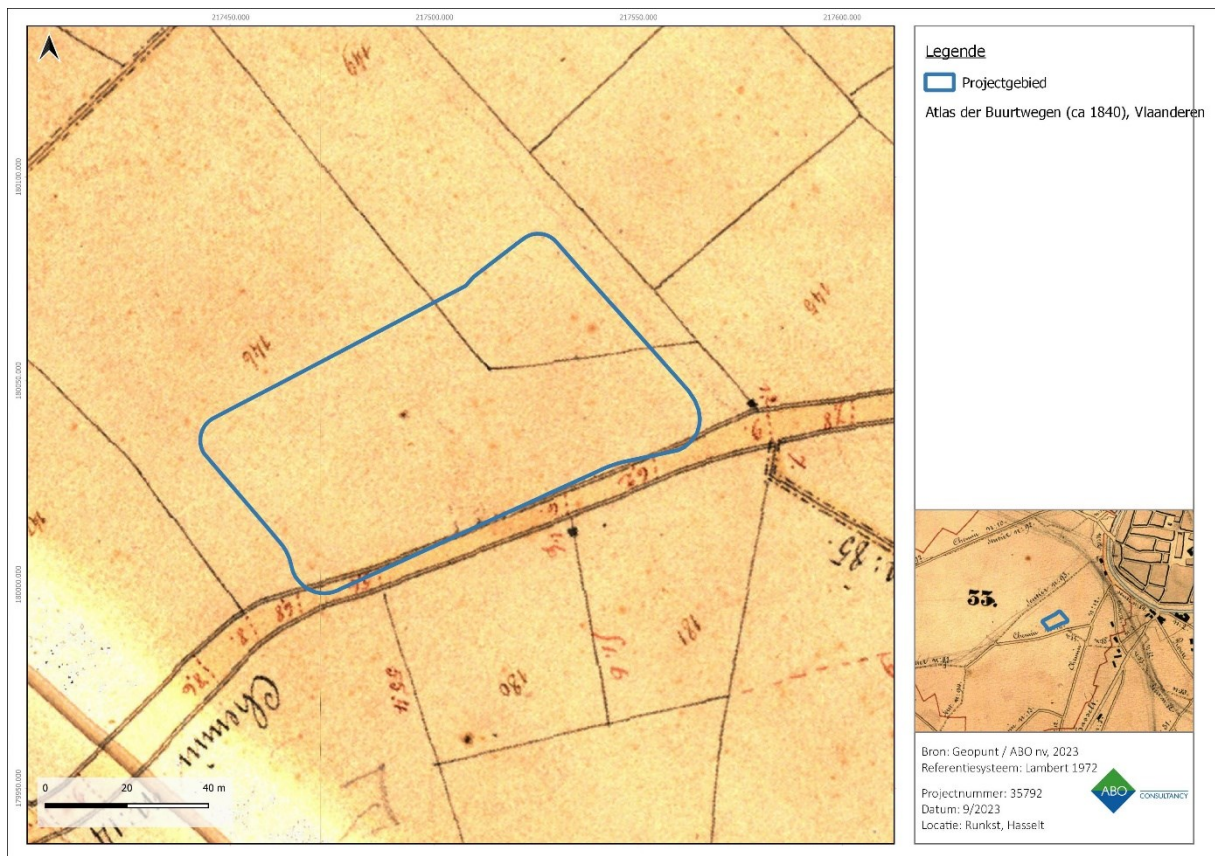
¹² Griet Beldé, 'Vooronderzoek Hasselt Runkst bakkerslaan' (ABO nv, 21 november 2018), <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/9272>.

Figuur 26: Villaret-kaart met aanduiding van het projectgebied

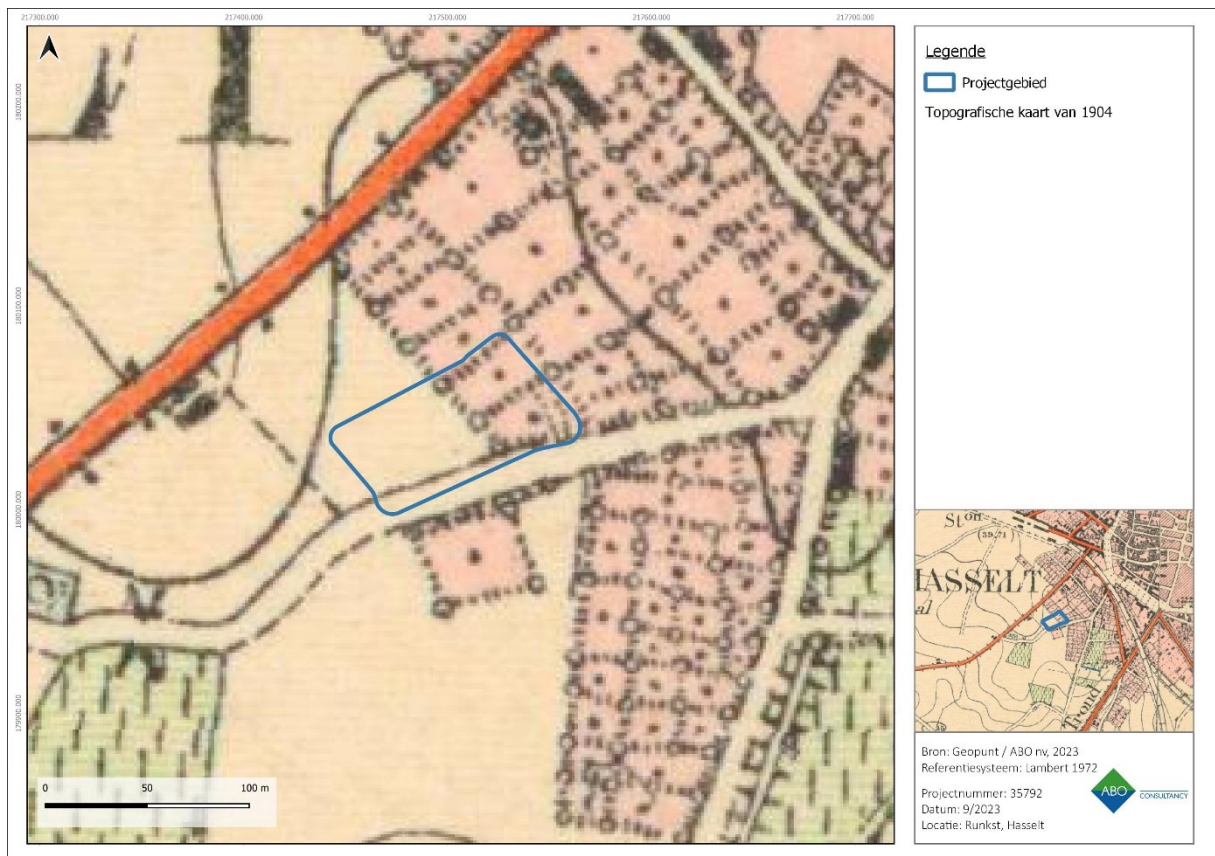
Figuur 27: Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied

Figuur 28: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied

Figuur 29: Vandermaelen-kaart met aanduiding van het projectgebied

Figuur 30: Topografische kaart van 1904 met aanduiding van het projectgebied

4.4 RECENTE LANDSCHAPSVERANDERINGEN

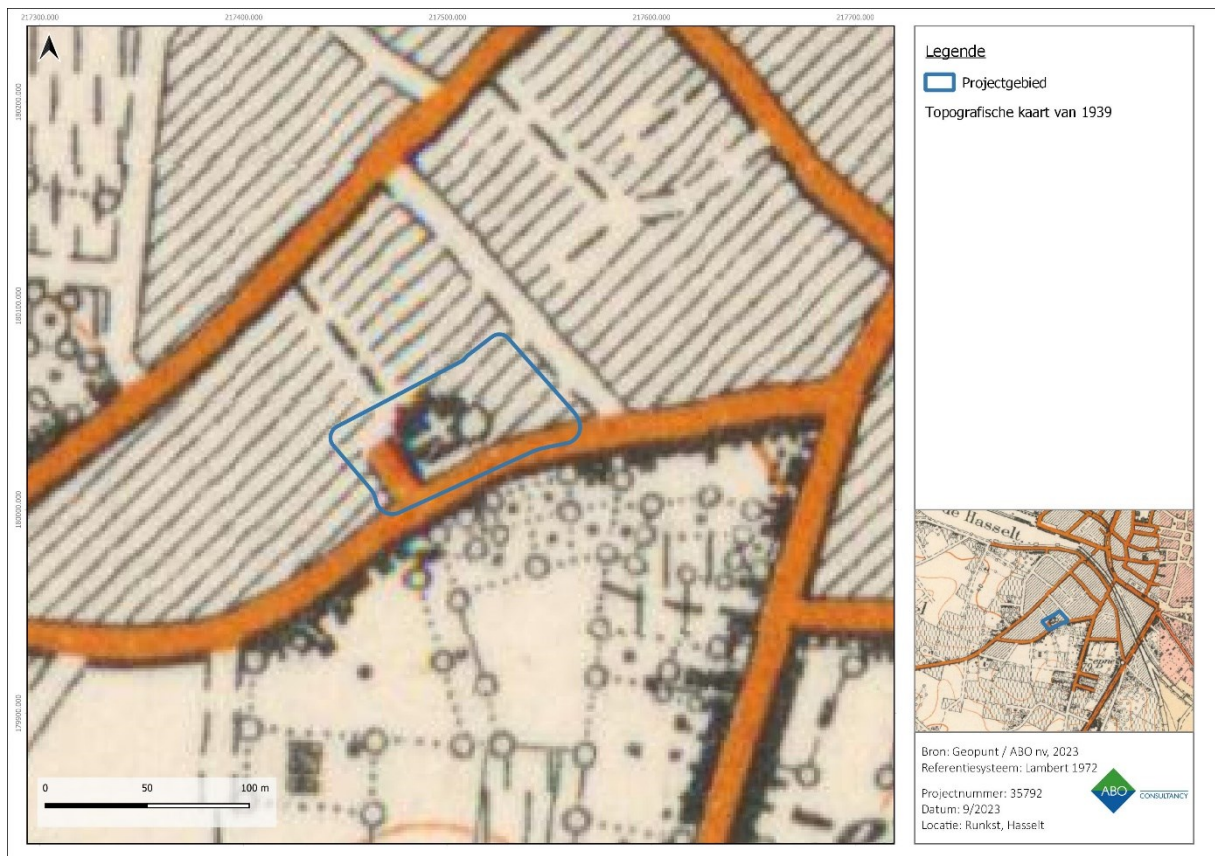
De Sint-Hubertus kerk werd ontworpen in 1913. Men startte kort hierna met de bouw ervan maar door de tussenkomst van de Eerste Wereldoorlog kon de kerk pas afgewerkt worden in 1921. De topografische kaart van 1939 toont de aanwezigheid van de kerk op het projectgebied (Figuur 32). Onderstaande postkaart toont de situatie van de pas afgewerkte kerk, zonder pastorie.¹³

Figuur 31: Postkaart van de Sint-Hubertuskerk, kort na 1921

De pastorie ten oosten van de kerk werd gebouwd in de jaren 1950-1960. Sindsdien is het projectgebied enkel nog aangepast op het niveau van omgevingsaanleg. Er is nooit een kerkhof geweest.

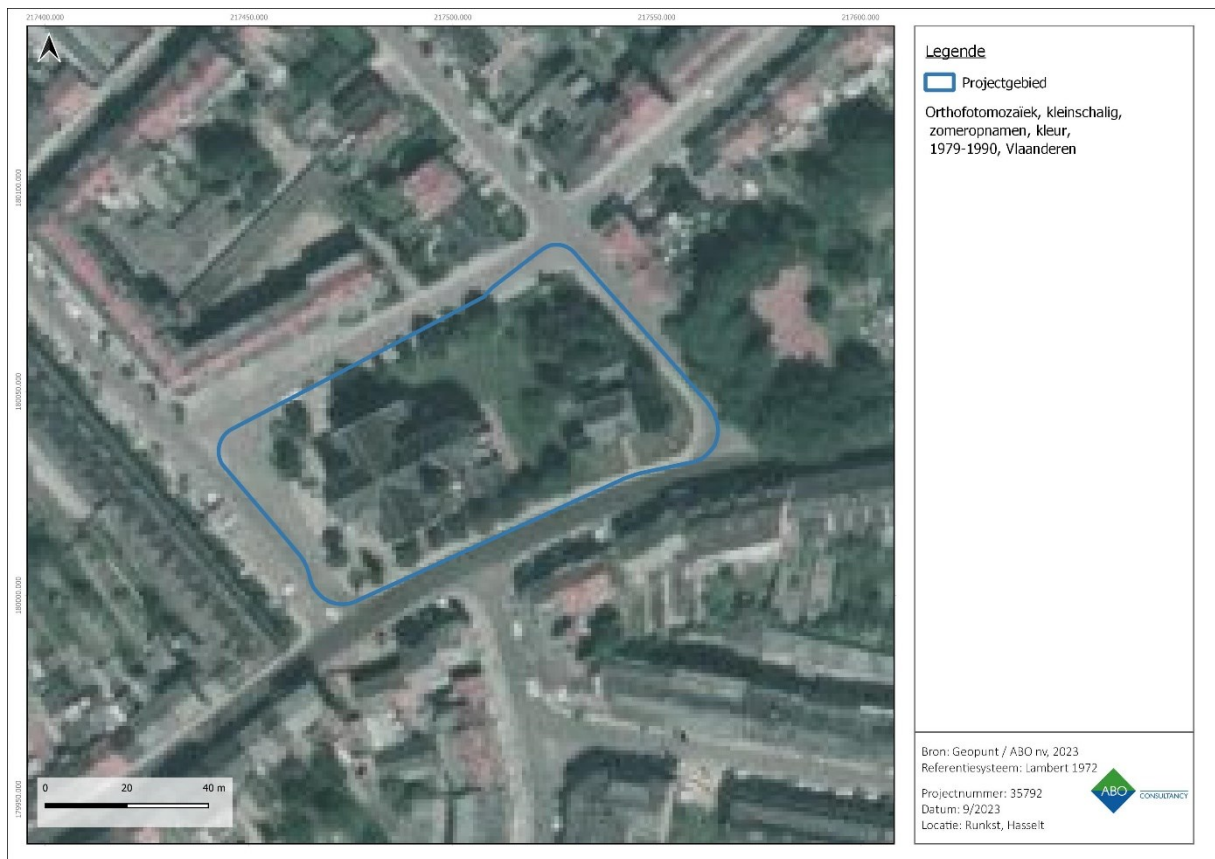
¹³ Hasselt en Stedelijk Museum Stellingwerff-Waerdenhof (Hasselt), *Runkst ... warm aanbevolen, vroeger en nu*.

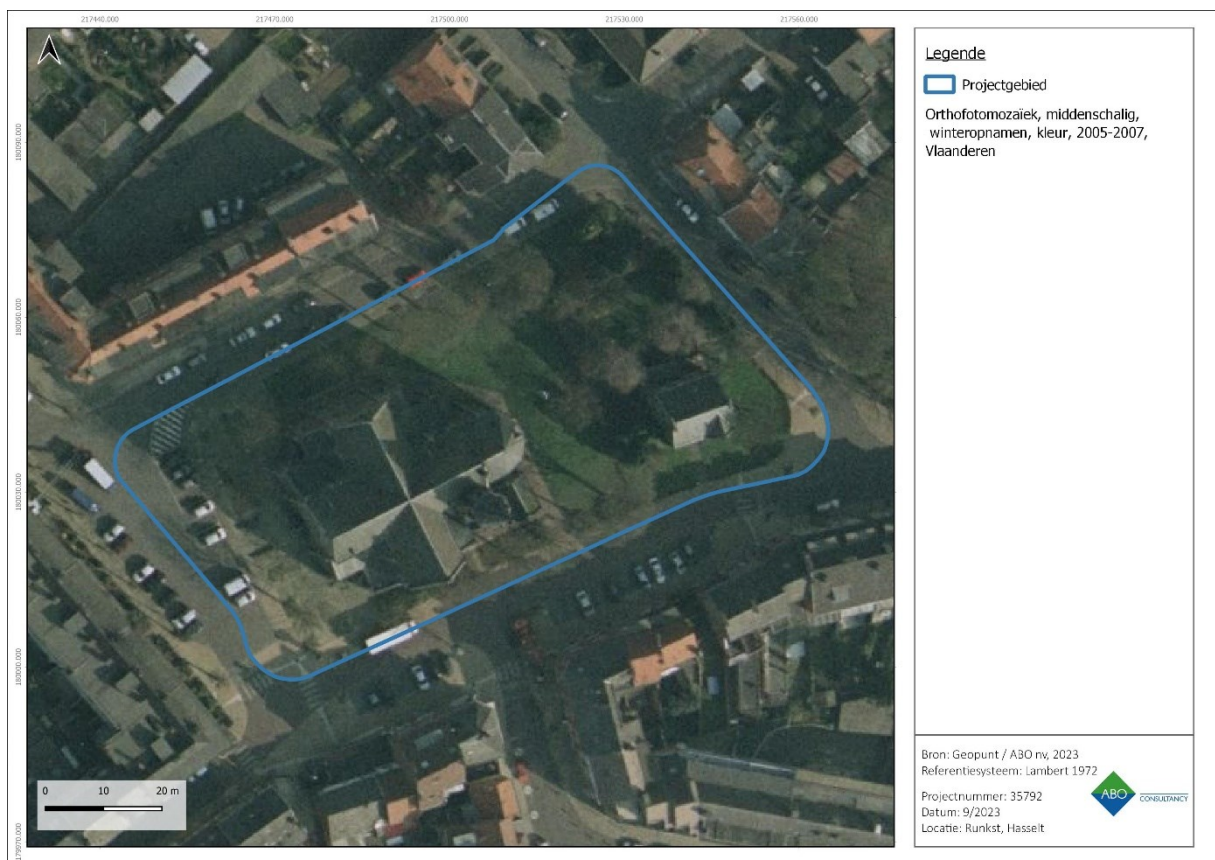
Figuur 32: Topografische kaart van 1939 met aanduiding van het projectgebied

Figuur 33: Orthofotomozaïek uit 1971 met aanduiding van het projectgebied

Figuur 34: Orthofotomozaïek uit 1988 met aanduiding van het projectgebied

Figuur 35: Orthofotomozaïek uit 2005 met aanduiding van het projectgebied

5 BESLUIT

Deze archeologienota werd opgemaakt door ABO nv naar aanleiding van de omgevingsvergunning voor de geplande werken aan de site Sint-Hubertuskerk en pastorie van Runkst (Hasselt). Het doel van dit onderzoek is driedig. Ten eerste wordt op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Ten tweede wordt nagegaan hoe goed deze archeologische resten bewaard zijn en in hoeverre ze bedreigd zijn door de geplande bouwwerken. Ten derde wordt nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is. Het antwoord op deze onderzoeksvragen luidt als volgt:

- Er zijn tijdens archeologische vooronderzoeken met ingreep in de bodem in de directe omgeving sporen gevonden die vanaf de Late IJzertijd tot heden. De late middeleeuwen en nieuwe tijd waren hierbij het sterkst vertegenwoordigd. Verder zijn er ook enkele locaties gekend op basis van bijvoorbeeld cartografische bronnen, maar eerder op een ruime afstand. Op basis van deze informatie bestaat de kans om resten en/of sporen van menselijke aanwezigheid uit zeer uiteenlopende perioden aan te treffen ter hoogte van het projectgebied. Het kan op basis van dit bureauonderzoek echter niet gesteld worden dat er een verhoogde verwachting is voor een specifieke archeologische periode.
- Uit historisch en landschappelijk onderzoek blijkt dat het projectgebied waarschijnlijk onbebouwd was tot de bouw van de kerk en pastorie tussen 1907 en 1921. Landschappelijk gezien is het projectgebied gelegen op een uitloper van een lokale verhoging in het landschap tussen twee valleien, de Demer in het noorden en de Mambeek in het zuiden. De landschappelijke ligging van het projectgebied brengt mogelijk een verhoogde archeologische verwachting met betrekking tot de steentijden met zich mee. Verder is de bodem heden hoogstwaarschijnlijk kunstmatig verstoord door antropogene verstoringen in het verleden en aangeduid als 'OB'. Dit maakt dat de kans op bewaring van eventueel aanwezig erfgoed uit de steentijden klein is. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat er erfgoed uit deze periode aanwezig zou kunnen zijn aangezien sommige huidige ingrepen op de site minimaal zijn. De huidige toestand is te beschrijven als een combinatie van bebouwing (kerk en pastorie), verharding (parking en plein) en groenzone (tuinaanleg en bomen). De site is derhalve reeds tot op een diepte van gemiddeld 70cm-mv reeds verstoord. De initiatiefnemer plant de gedeeltelijke afbraak van de kerk, het behoud en de uitbreiding van de pastorie inclusief een vernieuwde omgevingsaanleg met een verminderd percentage verharding.
- Op basis van de bovenstaande argumenten wordt besloten dat er een **laag potentieel tot kennisvermeerdering** is voor het projectgebied. Het projectgebied is reeds verstoord door de bestaande bebouwing, omgevingsaanleg en nutsleidingen. Twee zones bleken in de bureaustudie van belang voor archeologisch vooronderzoek met name de zone met nieuwbouw aan de pastorie en de (voornamelijk bovengrondse) sloop van de kerk. Ter hoogte van de kerk beoogt men geen diepere ingrepen dan de bestaande. De bestaande beperkte kelder wordt volgestort. De nieuwbouw aan de pastorie zal een nieuwe ingreep veroorzaken tot maximaal 100cm-mv (te bepalen vorstvrije zone). De geplande oppervlakte (ca. 550m²) is helaas **te beperkt** om de context van een sporensite in te schatten na de uitvoering van een mogelijk landschappelijk bodemonderzoek en proefsleuven. Het **ruimtelijk inzicht** in mogelijke sporen op deze oppervlakte is te beperkt. De omgevingsaanleg zal gebeuren op een geplande verstoringdiepte die overeenkomt met de huidige verstoringgraad. Er is hier aldus geen inerte kennisvermeerdering van toepassing.

De huidige bureaustudie is afdoende omwille van de beperkte beoogde ruimtelijke ingrepen op de site. De gedeelten waar wel een diepere nieuwe ingreep zal plaatsvinden met de uitbreiding van de pastorie kan er slechts op ca. 550m² uitgesteld vooronderzoek uitgevoerd worden. Voor ca. 5.100m² is de huidige verstoringsgraad gelijk aan de geplande bodemingrepen. Deze oppervlakte is decretaal niet onderhevig aan verder archeologisch vooronderzoek. **De lage potentiële kenniswinst en het beperkte ruimtelijke inzicht doet ons concluderen dat verder archeologisch onderzoek niet aan te raden is en wordt er aldus gepleit voor 'geen maatregelen'** in het kader van deze omgevingsvergunning voor het projectgebied zodoende omkaderd in het Programma van Maatregelen.

De conclusie om geen verder archeologisch vooronderzoek uit te voeren, ontslaat de opdrachtgever, bouwheer en aannemer echter niet van de verplichting tot het melden van ondergrondse archeologische vondsten. Volgens het Onroerenderfgoeddecreet is een *toevalsvondst* een vondst die toevallig aan het licht komt, dus niet tijdens een archeologisch onderzoek of door het zoeken met een metaaldetector. Het onderzoek van deze toevalsvondsten en de vondstcontext kan belangrijke wetenschappelijke kennis over het verleden van de mens en zijn leefomgeving opleveren. De melding is verplicht binnen de drie dagen.¹⁴

Leef je deze rechtsgevolgen niet na, dan kan het zijn dat je in contact komt met een handhavingsinstrument.¹⁵

14 Voer je graafwerken, bouwwerken, landbouwactiviteiten, ... uit en vind je onverwacht sporen of voorwerpen waarvan je vermoedt dat ze een historische waarde hebben? **Meld deze vondst dan binnen de 3 dagen** aan het agentschap Onroerend Erfgoed via het digitale vondstmeldingsformulier: <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/vondstmeldingen/toevalsvondsten/formulier>. Het is niet altijd eenvoudig om een archeologische toevalsvondst te herkennen. Treffende voorbeelden zijn massieve natuurstenen funderingen, menselijke skeletresten in en rond een kerk, een waterput, houten palen van een brug, bakstenen muren en vloeren, een beerput, ... Als je twijfelt, meld je je vondst beter hoe dan ook! Vind je menselijke resten, staak dan onmiddellijk de graafwerken. Ook wanneer je twijfelt of het aangetroffen botmateriaal menselijk van oorsprong is. Verwittig in eerste instantie de politie (op het noodnummer 112). De politie komt ter plaatste en zal de nodige vaststellingen doen. Indien nodig verwittigen zij het parket. Concludeert de politie na het onderzoek dat het geen verdacht overlijden is, maar een vondst met archeologische waarde, dan melden zij de toevalsvondst aan het agentschap Onroerend Erfgoed. Het agentschap brengt de vinder, zakelijkrechthouder en gebruiker van het terrein en de betrokken gemeente op de hoogte van de vondst en de juridische gevolgen. De verdere procedure en termijnen verlopen zoals bij een gewone archeologische toevalsvondst. Bron: <https://www.onroerenderfgoed.be/ik-wil-een-toevalsvondst-melden>

¹⁵ <https://www.onroerenderfgoed.be/handhaving>

6 BIBLIOGRAFIE

Cartografische bronnen

Kaart van Villaret, Institut National de l'Information Géographique et Forestière, Sint-Mande (France), CH 292, uitgegeven in 1745, schaal 1:14.400.

Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden voor Zijn Koninklijke Hoogheid de Hertog Karel Alexander van Lotharingen, Jozef Jean François de Ferraris, Koninklijke Bibliotheek van België, uitgegeven in 1770-1778, schaal 1:11.520 herleid naar 1:25.000.

Atlas Cadastral parcellaire de la Belgique de Runkst, Philippe-Christian Popp, uitgegeven in 1842-1879, schaal 1:5000.

Atlas van de Buurtwegen, opgesteld naar aanleiding van de wet op de buurtwegen van 10 april 1841, schaal 1:2.500 (overzichtsplannen schaal 1:10.000).

Topografische kaart van België, Philippe Vandermaelen, uitgegeven in 1846-1854, schaal 1:20.000.

Geopunt Vlaanderen, Orthofoto's 1971, 1979-1990, 2002-2003, 2014, 2015, 2016, 2020, *Harmoniestraat, Hasselt* [online], <http://www.geopunt.be> (geraadpleegd op 27/04/2024)

Topografische kaarten, 1873, 1904, 1939, 1969, 1981, 1989, *Harmoniestraat, Hasselt* [online], www.cartesius.be, (geraadpleegd op 27/04/2024)

Publicaties

Agentschap Onroerend Erfgoed. 'Historische stadskern van Hasselt'. In *Inventaris Onroerend Erfgoed*, 2016. <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140049>.

———. 'Parochiekerk Sint-Hubertus'. In *Inventaris Onroerend Erfgoed*, 1 februari 2018. <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/22198>.

Beldé, Griet. 'Vooronderzoek Hasselt Runkst bakkerslaan'. ABO nv, 21 november 2018. <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/9272>.

Deville, Tom, en Sara Houbrechts. 'Vooronderzoek Hasselt Runkst Ontmoetingscentrum'. Condor Archaeological Research bvba, 19 juni 2019. <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/11383>.

Hasel. 'Runkst'. hasel, 2023. <https://hasel.be/runkst>.

Hasselt, Stad en Stedelijk Museum Stellingwerff-Waerdenhof (Hasselt). *Runkst ... warm aanbevolen, vroeger en nu: fotoboek*. Hasselt, 2001.

Konijnenburg, Rik van de. 'Vooronderzoek Hasselt Djef Swennenstraat 17'. Bree: HAAST bvba, 1 juni 2021. <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/18754>.

NWS, VRT. 'Buurtbewoners verrast door afbraak Sint-Hubertuskerk in Runkst, Hasselt: in de plaats komen park en ontmoetingscentrum'. *vrtnws.be*, 21:43+02:00. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/09/08/sint-hubertuskerk-in-runkst-hasselt-wordt-afgebroken-in-de-p/>.